

PRŮBĚŽNÁ ZPRÁVA

o uskutečňování Programu rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově (PRVOUK) za rok 2015 a o dosavadním průběhu realizace tohoto programu

(varianta formuláře pro programy z oblasti humanitních a společenských věd)

Kód programu: P15
Název programu: Škola a učitelská profese v kontextu rostoucích nároků na vzdělávání
Zúčastněné fakulty (VŠ ústavy) UK (na 1. místě uveďte fakultu koordinátora): Pedagogická fakulta, Filozofická fakulta, Matematicko-fyzikální fakulta, Fakulta tělesné výchovy a sportu
Koordinátor: prof. PaedDr. Radka Wildová, CSc.

ČÁST A

(týká se roku 2015)

A1.

Stručný souhrn o uskutečňování programu, včetně plnění cílů programu

Doporučený rozsah: 1–4 strany. Stručně popište práci jednotlivých týmů zapojených do programu a jejich spolupráci; u společných programů zmiňte také mezifakultní spolupráci, případně odkávejte na výsledky vytvořené v rámci této spolupráce. Můžete uvést i spolupráci s jinými PRVOUKy a zahraniční spolupráci.

Uveďte termíny jednání rady programu v roce 2015. Zmiňte případné schválené změny složení rady programu nebo změny na pozicích klíčových řešitelů, kteří nejsou členy rady programu – viz část f) přihlášky programu.

Vědecká činnost probíhala v roce 2015 tak jako v předchozích letech v součinnosti fakult Pedagogické, Matematicko-fyzikální, Filozofické a Tělesné výchovy a sportu. Byla zajišťována v oborech, jimž jsou věnovány následující kapitoly, a v klíčových oblastech, které jsou v rámci kapitol charakterizovány.

I Pedagogika

I.1 Proměny školního vzdělávání a školy

Hlavním cílem zkoumání v oblasti školní pedagogiky bylo pokračování v kvantitativním longitudinálním výzkumu vzdělávání českých žáků (CLOSE) zaměřeném na přechod z prvního na druhý stupeň základní školy a na víceletá gymnázia, připravit další fázi výzkumu žáků 9. tříd a finalizovat výsledky kvalitativní vícečetné longitudinální studie základní školy v podmínkách reformy (provedená v letech 2012-2014).

Předmětem výzkumu byly proměny školního vzdělávání a školy jako instituce, kvalita výsledků vzdělávání v uzlových bodech školního vzdělávání vzhledem ke spravedlivosti/nerovnostem ve vzdělávání.

V projektu CLOSE (Longitudinální studie vzdělávání českých žáků) byly aplikovány metody kvantitativního výzkumu, konstruovány testy pro žáky. Ověřována byla aplikace metody zakotvených vinět. Byla shromážděna data o znalostech a dovednostech žáků

na přechodu mezi 1. a 2. stupněm povinného vzdělávání v 6. třídách základní školy, byly provedeny statistické analýzy. Byly konstruovány a v rozsáhlé pilotáži byly ověřeny testy pro žáky 9. tříd z matematiky, čtenářské gramotnosti a českého jazyka. Ve spolupráci s ČŠI byla formulována kritéria a vytvořeny nástroje monitorování spravedlivosti školního systému. Byla vypracována a zveřejněna publikace k hodnocení výsledků vzdělávání didaktickými testy ve škole dostupná on-line širší školské veřejnosti (ČŠI, 2015). Finalizována a publikována byla monografická studie *Škola v globální době* (Dvořák et al, 2015) aplikující teorii neoinstitucionalismu a interpretující výsledky vícečetné případové studie české základní školy. Výsledky doložily pozitivní hodnoty stability a tradice české školy jako instituce a diverzitu profilace základních škol a přístupů k reformě. Závěrečná doporučení směřují do vzdělávací politiky a zdůrazňující potřebu diferencovaného přístupu ke školám, působícím v odlišném sociálním prostředí.

Řešení uvedené problematiky bylo podpořeno projekty GA ČR UNCE. GA ČR: *Proměny české školy: longitudinální studie změny instituce v podmínkách reformy* (2012-2014, hlavní výstup publikován 2015), *Centrum excellence* – koordinátor J. Švejnar, spolupráce s CERGE-EI NHÚAV ČR a NVF. Komponent Czech Longitudinal Study in Education, koordinace D. Greger (2012-2018). UNCE: *Centrum výzkumu základního vzdělávání* (2012-2017). Projekt zaměřený na výzkum kritických míst českého základního vzdělávání řeší týmy pracovišť Pedagogické fakulty (Ústavu výzkumu a rozvoje vzdělávání a kateder psychologie, matematiky a didaktiky matematiky a českého jazyka). Zároveň bylo započato řešení nových projektů GAČR: *Nadnárodní trendy v kurikulu školního vzdělávání a jejich působení v národním vzdělávacím systému* (2015-2017), *Formativní hodnocení žáků prostřednictvím vzdělávacích cílů* (2015-2017). Výsledky výzkumu jsou průběžně publikovány v časopisech *Orbis scholae* (zařazeném do databáze SCOPUS) a *Pedagogika* (zařazeném do databáze ERIH).

I.2 Srovnávací pedagogika

Cílem výzkumu bylo zhodnotit stav oboru v ČR ve srovnání se zahraničím a pokračovat ve srovnávací analýze školního vzdělávání v zahraničí metodami případové studie národního systému vzdělávání a teoretické a obsahové analýzy výsledků produktů české srovnávací pedagogiky. Výsledky výzkumu byly publikovány v kriticko-analytické studii vývoje české srovnávací pedagogiky v mezinárodní ročence srovnávací pedagogiky editované v USA; analýza proměn srovnávací pedagogiky v globálním i českém kontextu, včetně metodologie je obsažena v odborné knize *Srovnávací pedagogika: Proměny a výzvy* (Greger et al. 2015) předané do tisku; výsledky mezinárodní srovnávací analýzy tvorby kurikula a procesu kurikulární transformace v ČR byly prezentovány na mezinárodní konferenci, na jejich základě byla zpracována kapitola do zahraniční publikace.

I.3 Pedeutologie (teorie a výzkum učitelské profese)

I.3.1 Profesionalizace učitelství, kvalita učitele, personalizace v učitelské profesi a přípravě na ni

Byla zkoumána koncepce osobnostně orientované výuky v pedagogické teorii a její uplatnění ve vzdělávací praxi, ve výkonu učitelské profese (ve struktuře kompetencí dobrého/kvalitního učitele) a vzhledem k řízení školy a zodpovědnosti ředitelů škol za kvalifikační, případně kariéerní růst učitelů. Publikované studie prezentují pojetí a uplatňování osobnostního zřetele, respektive koncepce osobnostně orientované výuky.

V kolektivní monografii byla publikována teoreticko-komparativní studie reflektující trendy v přístupech k pojetí kvality učitele v mezinárodní perspektivě.

Viz SPILKOVA, V. Pojetí kvality učitele v mezinárodní perspektivě. In Greger, D. a kol. *Srovnávací pedagogika: proměny a výzvy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2015, s. 163 – 176. ISBN 978-80-7290-269-5.

VODA, J. Nové profesní výzvy učitele při jmenování ředitelem školy. *Pedagogika*, 2015, roč. 65, č. 2, s. 177-192. ISSN 0031-3815.

I.3.2 Teoretická východiska pro proměnu kurikula vzdělávání učitelů, inovativní přístupy k obsahu i procesům výuky budoucích učitelů primárních škol

V daném období pokračoval výzkum přípravy učitelů na kvalitní výkon profese v měnících se požadavcích na školní vzdělávání, výzkum inovativních přístupů ke vzdělávání učitelů primárních škol. Byla publikována rámcová koncepce klinické školy včetně ověření jejích vybraných prvků na fakultních školách, zejména klinického pojetí praxí. Byl vytvořen model mentoringu v učitelství v kontextu tzv. učící se komunity. Pokračoval výzkum vlivu mentorské podpory na profesní rozvoj studentů učitelství, byla zpracována databáze komentovaných videozáznamů mentorských rozhovorů. Byly publikovány výsledky empirických šetření týkajících se připravenosti studentů učitelství (před nástupem do praxe) na práci v inkluzivní třídě. Empirická šetření byla podkladem k publikaci, která systematicky zpracovává témata jako např. budování inkluzivního prostředí, spolupráce učitele a asistenta pedagoga, zvládání rušivého chování, stanovování a sledování vzdělávacích cílů vzhledem k individuálním možnostem žáků, podpora žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí ve výuce. Na řešení se podílely týmy 2 kateder PedF UK – katedry primární pedagogiky a katedry pedagogiky. Viz např. SPILKOVÁ, V., TOMKOVÁ, A., MAZÁČOVÁ, N., KARGEROVÁ, J. aj. *Klinická škola a její role ve vzdělávání učitelů*. Praha: Retida 2015. 197 stran. ISBN 978-80-260-9405-0.

I.4 Primární pedagogika

I.4.1 Čtenářská a písařská gramotnost

Za spolupráce týmů katedry primární pedagogiky a katedry psychologie a při jejich účasti v mezinárodním projektu *ELitNet: European Policy Network of Literacy Organisations* (2014–2016) pokračoval výzkum čtenářské a písařské gramotnosti u žáků primární školy žáků v primárním vzdělávání v kontextu inovací v oblasti metod výuky. Zásadní posun v aplikaci zjištění spočívá ve vytvoření ucelené koncepce rozvíjení primární gramotnosti. Koncepce shrnuje bádání v této oblasti a projektuje perspektivy žádoucích inovací do přípravného i dalšího vzdělávání učitelů.

Viz např. RONKOVÁ, J., WILDOVÁ, R. The Reading Matters: Children Readership in the Czech Republic. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2015, 171, pp. 1204-1208. ISSN: 1877-0428. **JimP**

KUCHARSKÁ, A., WILDOVÁ, R. Čtení z pohledu výukových metod. In Kucharská, A. a kol. *Porozumění čtenému III. Typický vývoj porozumění čtenému - metodologie, výsledky a interpretace výzkumu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2015, s. 29-56.

I.4.2 Projektované a realizované kurikulum v primární škole

Pokračoval výzkum inovací v oblasti cizojazyčné výuky v primární škole soustředěný na inovativní přístup k výuce cizích jazyků – Content and Language Integrated Learning (CLIL). Byly prezentovány výsledky akčního výzkumu, který ověřil možnosti a meze implementace CLIL v podmínkách českého školství.

Viz např. BENEŠOVÁ, B., VALLIN, P. CLIL – inovativní přístup nejen k výuce cizích jazyků. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2015. 188 s. ISBN: 978-80-7290-821-9.

BRAVENÁ, N. Philosophizing and theologizing with, for and of children as a way to integrated development of child's transcending in the post communist society and its place in the reform efforts in Czech educational way of turning to child. In Gerhard Büttner, Petra Freudenberger-Lötz (eds.) *Beiträge zur Kinder- und Jugendtheologie: Children's voices. Theological, philosophical and spiritual perspectives.* v. 32. Kassel: Kassel University Press, 2015. s. 65-85, 167 s. ISBN 978-3-86219-922-8.

I.5 Předškolní pedagogika

V této oblasti byly zkoumány proměny kurikula předškolního vzdělávání v ČR a byly srovnávány s evropskými trendy (viz např. KREJČOVÁ, V., KARGEROVÁ J., SYSLOVÁ, Z. *Individualizace v mateřské škole.* Praha: Portál, 2015, 184 stran, ISBN 978-80-262-0812-9).

Pokračoval také komparativní výzkum systémů podpory inkluzivního vzdělávání pro děti se sociokulturním znevýhodněním a ve srovnávací analýze národních kurikul pro předškolní vzdělávání ve vybraných zemích. Výsledky výzkumu využilo MŠMT jako studie proveditelnosti k problematice podpory dětí se sociálním znevýhodněním v ČR a jako podklad k argumentaci inkluzivních opatření vzdělávací politiky v ČR.

K této problematice je řešen mezinárodní projekt SEEPRO – *Systeme der Elementarerziehung und Professionalisierung in Europa.* Koordinující institucí je Staatsinstitut für Frühpädagogik (Mnichov) za spolupráce s ostatních členských zemí EU. Případová studie za ČR bude dokončena v roce 2016.

II Didaktiky oborů

Výzkumná činnost byla v roce 2015 soustředěna na následující okruhy řešení.

II.1 Výzkum jednání a myšlení učitele při vedení, plánování a reflexi výuky se v první řadě soustředil na hledání společných principů v dosavadním vývoji a perspektivách oborových didaktik. Zkoumání, jež dosud není uzavřeno, vychází z aktuální situace obecné didaktiky a z disproporcí vývoje didaktiky obecné a didaktik oborových. Na tyto problémy upozornila konference k oborovým didaktikám v říjnu 2015 na Masarykově univerzitě v Brně, konkretizovala je pak je odborná kniha STUHLÍKOVÁ, I., JANÍK, T. aj. *Oborové didaktiky: vývoj – stav – perspektivy.* 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2015. 465 s. ISBN 978-80-210-7769-0. Spoluautoři knihy reprezentovali těsně spolupracující řešitelské týmy programu PRVOUK P 15, a sice oblast didaktik jazyků, matematiky, výtvarné a hudební výchovy, informatiky. Spolupracující týmy dalších univerzit reprezentovali pracovníci Filozofické fakulty UK, Matematicko-fyzikální fakulty UK, Přírodovědecké

fakulty UK, Univerzity Palackého, Jihočeské univerzity, Univerzity J.E. Purkyně, Masarykovy univerzity, Ostravské univerzity a Akademie múzických umění.

Na schopnost pedagoga zaznamenávat a adekvátně rozpracovávat oborově didaktické jevy se soustředil průzkum v didaktice matematiky za použití kvalitativní analýzy písemných reflexí studentů učitelství. Výsledky předešlého šetření ukázaly, že studenti si při reflexi videozáznamů z hodin matematiky všímají zejména pedagogických jevů a zanedbávají jevy didakticko-matematické. Navazující průzkum prostřednictvím analýzy 169 písemných reflexí potvrdil, že studenti si nevšímají těch didakticko-matematických jevů, které výzkumníci považují za klíčové pro rozvoj žákovských znalostí matematiky. Bylo zjištěno, že prostřednictvím běžné, na rozvoj všímání si nezacílené, vysokoškolské přípravy nedochází k podstatnému rozvoji této dovednosti. Proto bylo v roce 2015 mezi studenty učitelství matematiky realizováno šetření zaměřené na rozvoj schopnosti všimát si, a to na základě speciálního videokurzu. Jeden článek k výsledkům šetření byl zaslán do zahraničního časopisu, další byl postoupen časopisu *Orbis scholae*: VONDROVÁ, N., ŽALSKÁ, J. Ability to Notice Mathematics Specific Phenomena: What Exactly Do Student Teachers Attend to? *Orbis scholae*, 2015, 9(2), 77-101. ISSN 2336-3177 (Online), ISSN 1802-4637 (Print).

Dalším výzkumným tématem didaktiky matematiky se stala identifikace specifických dovedností potřebných pro efektivní využívání programů dynamické geometrie ve výuce matematiky v souvislosti s rozvíjením TPACK (technological pedagogical content knowledge, technologická didaktická znalost obsahu) budoucích učitelů matematiky a ověřování způsobů, jimiž lze tyto znalosti ovlivnit. Tyto jevy byly zkoumány ve spolupráci týmů fakult Matematicko-fyzikální a Pedagogické. Použita byla opět kvalitativní analýza písemných řešení studentů učitelství u úloh zaměřených na rozvoj výše zmíněných znalostí a jejich projekce do plánování výuky. I tento výzkum navazoval na minulé období, kdy experimentálně ověřoval způsob rozvoje TPACK. V roce 2015 byl zaměřen na to, zda a jakým způsobem uplatňují studenti své znalosti při koncipování výuky formou projektů, a na to, jakým způsobem se projevuje jedna konkrétní znalost, a sice schopnost interpretovat numerické výsledky v programu GeoGebra. Ukázalo se, že studenti dosud této interpretaci nevěnují dostatečnou pozornost, což je zapříčiněno nedostatky ve znalostech obsahu. Výstupem šetření je článek zástupců dvou řešitelských týmů (katedry didaktiky matematiky MFF UK a katedry matematiky a didaktiky matematiky PedF UK):

ROBOVÁ, J., VONDROVÁ, N. Students teachers' ability to interpret numerical results in GeoGebra. In Krejčí, I., Flégl, M., Houška, M. (Eds.), *Proceedings of the 12th International Conference Efficiency and Responsibility in Education* (468–476). Prague : Czech University of Life Sciences Prague, 2015. ISBN 978-80-213-2560-9. ISSN 2336-744X. **WOS**

Na inovace didaktické přípravy ve studiu matematiky zaměřené na vzdělávání se hlouběji zaměřil tým MFF UK. Objektem zkoumání byly obsah a metody didakticky orientovaných předmětů, účelné využívání technologií ve výuce matematiky a související didaktické problémy. Na základě získaných zjištění byly publikovány články reflektující současný stav poznání a zaměřené do vyučovací praxe.

Viz např. ODVÁRKO, O., ROBOVÁ, J. Stavby z kostek. *Matematika – fyzika – informatika*, 2015, roč. 24, č. 2, s. 81-87. ISSN 1210-1761 (Print), ISSN 1805-7705 (On-line). Dostupné na: <http://mfi.upol.cz/files/24/2402/mfi_2402_all.pdf>. Cit. 2. 2. 2016.

ODVÁRKO, O., ROBOVÁ, J. Čtyřúhelníky pod mikroskopem. *Matematika – fyzika – informatika*, 2015, roč. 24, č. 5, s. 321-330. ISSN 1210-1761 (Print), ISSN 1805-7705 (On-line). Dostupné na: <http://mfi.upol.cz/files/24/2405/mfi_2405_all.pdf>. Cit. 2. 2. 2016.

Kompetence učitele informačních technologií byly zkoumány s následujícím cílem: navrhnout a zařadit do běžné výuky bakalářského a navazujícího magisterského studia modelové aktivity projektu DIY (*Do It Yourself*). Do těchto aktivit bylo zapojeno 110 studentů prezenčního a kombinovaného studia a 8 vyučujících PedF. Zkušenosti s implementací DIY do přípravy učitelů na PedF UK byly prezentovány na workshupu pracovní skupiny TWG6 *Creativity in a technology enhanced curriculum* pořádaném v rámci EDUsummIT 2015 v Bangkoku.

Pokud jde o didaktiku informačních technologií, dosavadní zjištění došla k závěru, že tento obor stojí u samotných základů svého budování. V této fázi jsou připravena kvalitní teoretická východiska procházející diskursem a zohledňující situaci oboru v zahraničí. Viz VANÍČEK, J., ČERNOCHOVÁ, M. *Didaktika informatiky na startu*. In STUHLÍKOVÁ, Iva, JANÍK, Tomáš et al. (2015) *Oborové didaktiky: vývoj – stav – perspektivy*. Masarykova univerzita : Brno, 2015, s. 159-188.

K didaktické práci s informačními technologiemi při výuce dějepisu se vztahovala příprava projektu *Inovace výuky dějepisu: vývoj digitální aplikace pro práci s prameny* (TAČR, program Omega, 2016–2017). Podkladem k podání žádosti o projekt bylo kontinuální řešení problematiky práce s digitalizovanými prameny ve spolupráci s občanským sdružením Post Bellum. Řešení projektu je svěřeno konsorciu Pedagogické fakulty, Ústavu pro studium totalitních režimů, FEL ČVUT, MF UK, Ústavu pro soudobé dějiny AVČR, Židovského muzea v Praze a nakladatelství Fraus.

K oblasti informačních technologií se vztahovalo rovněž šetření provedené v rámci didaktiky biologie a chemie. Bylo zaměřeno na uplatňování multimédií ve výuce. Šetření bylo provedeno s více než 600 respondenty z řad pedagogů a definovalo problémy v zapojení ICT do výuky. Viz ODCHÁZELOVÁ, T. (2015): Beliefs of the biology teachers about using multimedia. *Problems of Education in the 21st Century*, (63)63, s. 71-83. Dostupné na: <http://oaji.net/articles/2015/457-1430294397.pdf>. Cit. 2. 2. 2016.

Mezi učiteli chemie byla realizována první část šetření ke zjištění typologie učitelů podle E.M. Rogerse, a sice podle osvojení inovací ve využívání ICT. Řešení je realizováno v rámci projektu GA UK 1488214 *Efektivní způsoby podpory výuky chemie prostřednictvím ICT pohledem učitelů chemie* (04/2014–04/2016), výsledky šetření jsou zveřejněny v článku STÁRKOVÁ, D., & RUSEK, M. (2015). Postoje studentů učitelství chemie k využití informačních a komunikačních technologií ve výuce chemie. In H. Cídllová (Ed.), *XXIV. Mezinárodní konference o výuce chemie DIDAKTIKA CHEMIE A JEJÍ KONTEXTY*, Brno (pp. 193–199). Masarykova univerzita. Dostupné na: <https://munispace.muni.cz/index.php/munispace/catalog/download/780/2498/408-1>. Cit. 2. 2. 2016.

Zkoumání kvality výuky biologie se soustředilo na uplatnění metody 3A (anotace, analýza, alterace výukových situací), a to s pomocí analýzy videozáznamů z gymnaziální výuky. Závěry byly zveřejněny v časopisu *Komenský*. Viz PAVLASOVÁ, L. Co všechno se dá vyčíst z rodokmenu? *Komenský*, 2015, 140 (1), s. 30 – 36. ISSN 0323-0449. Dostupné na: <http://www.ped.muni.cz/komensky/didactica-viva/135-co-vsechno-se-da-vycist-z-rodokmenu>. Cit. 2. 2. 2016.

Strategií zviditelnění přírodních věd prostřednictvím dotykových zařízení, experimentů a projektů pro edukační účely se zabýval mezinárodní projekt *SciVis – Improvement of interactive methods to understand the natural sciences and technological improvement* za účasti týmů z dalších univerzit:

Martin-Luther Universität, Halle-Wittenberg, Německo (koordinátor),

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Košice, Slovensko,
Klett-Mint, Stuttgart, Německo,
Center for promotion of Science, Bělehrad, Srbsko.

Zkoumání v oblasti přípravy učitele pedagogicko-uměleckých předmětů bylo v oblasti hudební výchovy soustředěno na projekt *Hudební klima a dítě*, který uplatňuje aktuální hudební a psychosomatické a zdravotnické poznatky. Ke konci roku 2015 byla dokončena stejnojmenná kniha připravená k vydání na Pedagogické fakultě.

Zkoumání v oblasti výtvarné výchovy bylo soustředěno na dynamiku vzniku autorského vizuálního díla a vztahu tvůrce jako autora i jako učitele, dále na tvorbu univerzitního kurikula učitelské přípravy v kontextech metodologických přístupů fenomenologie pro popis a interpretaci umělecké tvorby a *Artography* – metod výzkumu uměním (art-based-research, artist-led research).

Oblast tělesné výchovy byla zaměřena na ověřování standardů vědomostí a dovedností v tělesné výchově pomocí dotazníkového šetření. Bylo zjištěno, že učitelé nejsou dostatečně připraveni vidět a prezentovat tělesnou výchovu ve výuce v širokém spektru jejích významů pro rozvoj žákovy osobnosti. Nedostatečně například akcentují zdravotní aspekty, zatímco se neúměrně soustředují na rozvíjení pohybových dovedností. Výsledky šetření byly představeny na konferenci s mezinárodní účastí *Aktualizované poznatky ke vzdělávací oblasti Člověk a zdraví* na Fakultě tělesné výchovy a sportu v září 2015. Na základě zadání MŠMT ve spolupráci s Národním ústavem pro vzdělávání byly navrženy Standardy pro tělesnou výchovu na 2. stupni ZŠ.

Analýze byla podrobena kvalita přípravy budoucích tělovýchovných pedagogů, a to na základě dotazů položených studentům posledního ročníku magisterského studia tělesné výchovy na FTVS. Výsledky byly rovněž představeny na konferenci s mezinárodní účastí *Aktualizované poznatky ke vzdělávací oblasti Člověk a zdraví* v září 2015.

Řešení mezinárodních projektů bylo zaměřeno na zkoumání pohybových aktivit v životním stylu oslabených a nešikovných žáků a na fyzickou připravenost absolventů základních škol na pracovní zatížení z hlediska učitele:

A Pan-European Study on Active Lifestyles in Inactive Groups 2013–2016.

Physical Literacy at Absolvent of Primary Schools 2015–2017.

II.2 Teorie didaktické transformace obsahu a výzkum tvorby učebního prostředí

Oborové didaktiky zde byly zkoumány v obsahovém rámci současného transdisciplinárního paradigmatu. Pracoviště lingvodidaktická se zaměřila zejména na následující okruhy problémů:

- teorie oborové didaktiky filologií, jazyk a terminologie oboru, povaha a metodologie oborově didaktického výzkumu, vývoj oborového myšlení,
- specifické obsažnosti v oborových didaktikách jako systémové a komunikačně-pragmatické přístupy lingvistiky v přípravě učitelů, hermeneutické analýzy literárních a neliterárních textů (s přihlédnutím k jejich didaktickým vlastnostem a žákovské recepci), kulturní, interkulturní a historická paradigmatu v jazykové a literární přípravě učitelů, česká a světová literatura a její recepce v přípravě učitelů, recepční estetika, teorie interpretace, teorie fikčních světů a naratologie.

Při tom byly využity standardní metody běžné ve filologickém, pedagogickém a didaktickém výzkumu: empirický výzkum, analýzy různých typů mluvených a psaných textů, diskurzivní analýzy, terénní výzkum, kvalitativní výzkum (experiment, případové studie, hloubkové a skupinové rozhovory, pozorování, klasifikační, vztahová a kauzální analýza, atomární analýza, zakotvená teorie, narační analýza, obsahová analýza, konceptová analýza). Bádání v těchto oblastech umožňuje řešení a spoluřešitelství projektů GAČR (*Raně novověká francouzská tragédie: pnutí mezi teorií a praxí*), publikaci výsledků pak umožňují periodika vydávaná na Pedagogické fakultě *Prague Journal of English Studies* (zařazeno do mezinárodní databáze ERIH PLUS) a *Cizí jazyky* (jediný český odborný časopis pro otázky teorie a praxe výuky cizích jazyků na seznamu recenzovaných periodik). Komparativním výzkumem všestranných aspektů vyučování národních jazyků v zemích V4 se zabýval projekt *Teaching of National Languages in V4 Countries*. Z výše uvedených bádání vzešly monografie zabývající se současnou lexikologií, historií lingvistiky a dalšími oblastmi jazykovědy:

CHEJNOVÁ, Pavla. *How to ask a professor: politeness in Czech academic culture*. Prague: Charles University in Prague, Karolinum Press, 2015. 124 stran. ISBN 978-80-246-3090-8.

SCHNEIDEROVÁ, Soňa. *Analýza diskurzu a mediální text*. Praha: Karolinum, 2015. 166 s. ISBN 9788024628844.

ŠMEJKALOVÁ, Martina. *Praporu věren i ve ztraceném boji: Vladimír Šmilauer – život a dílo filologa (1895-1983)*. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2439-8.

Oblast uměleckých výchov sledovala ve výtvarné výchově vývoj nových modelů kulturní edukace (s vlivem na obsahy programů studia učitelské přípravy). Předmětem zkoumání byla intermodalita a intermedialita současného výtvarného umění a jeho interdisciplinární propojení s pedagogickými badatelskými přístupy, s možnostmi interdisciplinárních průniků edukačních modelů pro galerie, muzea umění a školy. Didaktika hudební výchovy mapovala vztah didaktické přípravy učitele hudební výchovy a rámcového vzdělávacího programu na základě historických souvislostí a současného stavu, srovnávala vytváření vědomostní struktury u studentů hudební výchovy a jejich profesních kompetencí v rámci moderních vědeckých poznatků a didaktické interpretace učiva, srovnávala poznatky z hudební pedagogiky, hudební psychologie, vývojové psychologie a školního zdravotnictví z polského, slovenského a českého prostředí.

II.3 Zkoumání žákovských představ ve vztahu k učebním činnostem bylo soustředěno na metody žákovských řešení úloh, na motivace žáků k řešení úloh, na identifikace vztahu jazykově systémových a komunikačně pragmatických kompetencí jedince v průběhu edukace, transmise kulturních obsahů v kontextu multimodálně pojaté vizuální gramotnosti – především jejími kognitivními, kreativními a kriticko-teoretickými aspekty.

V oblasti didaktiky matematiky byla ve spolupráci s řešitelským týmem UJEP zkoumána kultura řešení matematických problémů ve školské praxi prostřednictvím začlenění heuristických strategií řešení úloh do výuky. Pomocí dlouhodobých i krátkodobých pozorování ve třídě byl zjišťován transfer heuristické metody na řešení modifikovaných či jiných úloh. Bylo zjištěno, že u žáků došlo k rozvoji kreativity, zlepšil se jejich postoj k řešení úloh, učitelé si hlouběji osvojili konstruktivistický vyučovací styl. Vedlejší výsledek spočívá v identifikaci aplikovatelných heuristických strategií.

Jedním z výstupů je článek EISENMANN, P., NOVOTNÁ, J., PŘIBYL, J., BŘEHOVSKÝ, J. The development of a culture of problem solving with secondary students through heuristic strategies. *Mathematics Education Research Journal*, 2015, 27(4), 535-562. ISSN: 1033-2170

(Print) 2211-050X (Online). Dostupné na: <<http://link.springer.com/article/10.1007/s13394-015-0150-2>>. Cit. 2. 2. 2016. (zahraniční JSCO)

Týmy katedry psychologie a katedry matematiky a didaktiky matematiky společně sledovaly z různých hledisek kritická místa ve výuce matematiky a českého jazyka a kritická místa v učení žáků matematice českému jazyku, v jejich vztahu a ve vztahu k dalším parametrům – z pohledu psychologie např. v kontextu motivace žáků, kognitivních postupů, genderu ad. V případě matematiky je ukončeno sledování kritických míst a jejich identifikace, jsou rozpracovány analýzy a doporučení k výuce a učení. Výsledkem jsou kapitoly vědecké kolektivní monografie VONDROVÁ, N., RENDL, M., HAVLÍČKOVÁ, R. aj. *Kritická místa matematiky základní školy v řešení žáků*. Praha: Karolinum (v tisku), časopisecké články a konferenční příspěvky.

Uvedená problematika je řešena v rámci mezinárodního projektu *Multiculturalism, Migration, Mathematics Education and Language* (LLP – Comenius – multilaterální, 2012–2015).

Týmy kateder českého jazyka, psychologie a primární pedagogiky pak zkoumaly vztah kognitivních struktur žáka a struktur jazykového systému v rámci projektu GA ČR.

V oblasti didaktiky biologie bylo provedeno šetření ke zjištění možností v ovlivňování motivace žáků pro studium biologie. Bylo zjištěno, že motivací je zejména především badatelsky orientovaná výuka a projektové vyučování. Viz JANŠTOVÁ, V., RUSEK, M. Ways of Student Motivation towards Interest in Science. In: Rusek, M., D. Stárková & I. Metelková. *Project-based Education in Science Education*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2015, s. 28-33. ISBN 978-80-7290-817-2.

V oblasti didaktiky tělesné výchovy byl v gesci MŠMT a NÚV realizován projekt *Pohyb a výživa*. Proběhl ve spolupráci týmů FTVS UK s PedF UK, PedF MU Brno, FTK Olomouc, PdF Hradec Králové, PedF JČU České Budějovice, PedF UJEP Ústí nad Labem, PedF TU Liberec. Obsahem pokusného ověřování v základních školách bylo navození změn v pohybovém a výživovém režimu žáků základních škol. Dlouhodobým cílem je zlepšení pohybového a výživového chování žáků ve škole i mimo školu. Výsledky byly prezentovány na konferenci *Pohyb a výživa – 25.11. 2015*. V oblasti didaktiky tělesné výchovy byly dále ověřovány standardy vědomostí a dovedností absolventů základní školy (vědomosti, dovednosti, postoje a návyky, pohybové učení, zdravotní oslabení). Byly zjištěny značné nedostatky ve vědomostech žáků a v jejich postojích k pohybovým aktivitám. Výsledky byly prezentovány v monografii *Předpoklady primární plavecké gramotnosti v raném věku*, v zahraničním recenzovaném časopise *Global Journal for research Analysis* (A Study on the Changing values of School Physical Education and Health Education) a v konferenčním sborníku *Aktualizované poznatky ke vzdělávací oblasti Člověk a zdraví*.

Dále byla analyzována motivace oslabených a nešikovných žáků k pohybovým aktivitám a možnosti moderní techniky v redukci sedavého stylu života. Projekt byl představen na Studentské vědecké konferenci na FTVS UK v Praze, dílčí části byly prezentovány na konferenci *Aktualizované poznatky ke vzdělávací oblasti Člověk a zdraví*.

II.4 Organizace rozvoje vědní oblasti v rámci tzv. inkubačních center nese důležitý aspekt koncepce a koordinace vědecké oborově didaktické práce. V roce 2015 byla aktivní zejména 2 centra. *Centrum 2* bylo soustředěno na schopnost všimnout si u studentů učitelství oborů matematika, biologie, anglický jazyk, výtvarná výchova a 1. stupeň. Kvalitativní analýzou písemných reflexí studentů učitelství videozáznamů vyučovacích hodin za použití kategoriálního systému (Sherin, van Es) byl uskutečněn sběr první části dat a byla započata jejich analýza. Cílem je porovnat strukturu všimnutí si u studentů učitelství a pedagogů

různých oborů na základní a střední škole a zjistit, zda a jak tuto strukturu ovlivňuje výuka na VŠ, zejména absolvování didaktických předmětů.

Inkubační centrum 2 naplňuje své poslání díky spolupráci mezi řešitelskými týmy: katedry matematiky a didaktiky matematiky, katedry biologie a environmentální výchovy, katedry výtvarné výchovy, katedry anglického jazyka a literatury, katedry primární pedagogiky a katedry didaktiky matematiky MFF UK.

Inkubační centrum 3 bylo zaměřeno na oborový výzkum jako východisko didaktických výstupů v oblasti výuky dějepisu a vzdělávání seniorů.

III Speciální pedagogika

Rozvoj vědní oblasti kladl důraz na zkoumání možností, strategií a metod inkluzivního vzdělávání a s tím spojených kompenzací handicapů a znevýhodnění. Zkoumání bylo zaměřeno na sociální determinanty inkluzivního vzdělávání, legislativní a institucionální rámec; na inkluzivní podmínky vzdělávání na 1. stupni základní školy; na problematiku osob se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním; na podporu znevýhodněných minorit ve vzdělávání; na intervenci u žáků s narušenou komunikační schopností; na vzdělávání žáků s poruchami učení a s oslabením v kognitivní oblasti. Uvedená problematika byla řešena na podkladě 7. rámcového programu EU *Making Persons with Disabilities Full Citizens – New Knowledge for an Inclusive and Sustainable European Social Model (DISCIT)* za spolupráce s University of Cologne, National University of Ireland, University of Florence, University of York. Pokračovala rovněž práce na studii SERAP No. 2013076 *Přechody žáků s mentálním postižením a autismem do vyšších stupňů škol a do běžného života: Zkvalitnění spolupráce mezi rodinou a školou* ve spolupráci UNSW Australia, California State University.

V uplynulém roce byly ve spolupráci s Institutem výzkumu inkluzivního vzdělávání Masarykovy univerzity publikovány nové poznatky v oblastech determinant inkluzivního vzdělávání, byly reflektovány legislativní změny ve školství (zák.č.82/2015) podporující trend společného vzdělávání, významný posun byl zaznamenán v oblasti podpůrných opatření poskytovaných žákům se SVP v 5 stupních dle rozsahu potřeb. Členové řešitelského týmu se účastnili příprav Standardů asistenta pedagoga (ve spolupráci s PdF UP v Olomouci).

Získané poznatky jsou zahrnuty v odborných publikacích a člancích ve sbornících, ve významných zahraničních periodikách *International Journal of Inclusive Education* a *European Journal of Special Needs Education*.

V návaznosti na r. 2014 byla provedena standardizace Testu zrakového vnímání, prezentována byla v periodiku Speciální pedagogika. Výsledky výzkumu byly prezentovány na 5 zahraničních konferencích. Viz též HÁDKOVÁ, K. *Člověk se sluchovým postižením*. Praha : Pedagogická fakulta UK, 2015. ISBN 978-80-7290-619-2.

IV Pedagogická psychologie

Jak již bylo uvedeno výše, tým řešící problematiku pedagogické psychologie spolupracoval s dalšími oborovými týmy na tématech didaktických a pedagogických. Věnoval se však také okruhům uvedeným dále.

IV.1 Kognitivní rozvoj žáků

Cílem práce bylo sledování a realizace rozvoje kognitivních schopností a dovedností dětí a spolupráce s učiteli na precizaci vhodných pedagogických metod. Východiskem byla metoda kognitivního obohacování L. Feuersteina, kontextem pak téma rovnosti šancí přístupu ke vzdělávání, tedy i rozvoj učitelských kompetencí při rozvíjení dětí se sociokulturním znevýhodněním a s dalšími speciálními potřebami včetně dětí nadaných. Tato činnost probíhala v rámci dále uvedených národních i mezinárodních programů a projektů:

Šance pro změnu, šance pro rovné příležitosti, šance na úspěch řešený spolu s Centrem rozum a zaměřený zejména na práci s učiteli.

The Feuerstein method implementation in school activities Nr.2014-1 LT01-KA201-000555 za účasti následujících řešitelských týmů: Specialiosios pedagogiko ir psichologijos centras (Litva, hlavní koordinátor projektu), Center za korekcijo sluha in govora (Slovinsko), Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy (ČR), Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centras (Litva), Vilniaus S. Stanevičiaus vidurinė mokykla (Litva), Vilniaus A. Kulviečio vidurinė mokykla (Litva), Kėdainių Šviesioji gimnazija (Litva).

Sledovanými oblastmi byly implementace a využití dynamického hodnocení LPAD v procesu výuky a hodnocení talentovaných žáků – vytvoření návodu pro učitele jak využít metodu LPAD v hodnocení talentovaných dětí především pak těch, které nedosahují svého potenciálu, implementace metody instrumentálního obohacování do školních aktivit – zavedení metody do školního kurikula a vyhodnocení účinnosti metody v práci s dětmi s SPU, vliv FIE na učitele – poskytnutí metodické podpory zprostředkovatelům formou filmu.

IV.2 Dítě a dospívající v kontextu školních nároků a požadavků – k pojetí sociální role žáka a studenta v perspektivě utváření vzdělanosti, osobnostního rozvoje a produktivního společenského začlenění

Výzkumná práce byla soustředěna do oblasti motivace a autodiagnostiky učitele. V oblasti autodiagnostiky učitele byla pozornost zaměřena na koncept tréninku vybraných kompetencí učitele (ve smyslu optimalizace učitelovy výukové interakce) a jejich prověření ve školách. Probíhá komparační výzkum v Německu a Anglii, jenž bude využit jednak k ověření autodiagnostické koncepce a zároveň k vytvoření referenčních norem pro Německo.

V rámci projektu GAUK bylo řešeno výzkumné téma *Problémy s žákovskou motivací* zahrnující problematiku strachu a nudy ve škole.

Posun byl zaznamenán ve standardizaci výzkumných metod. Především v oblasti diagnostiky školní nudy – překlad a první fáze standardizace zahraničních metod a především vývoj nových metod k diagnostice školních situací spojovaných s nudou žáků. Druhou oblastí posunu je diagnostika časové perspektivy. Dokončována je standardizace české verze Nuttinova MIM včetně nového rozpracování vyhodnocovacích kategorií pro věk druhého stupně ZŠ a pro školy střední a je standardizována metoda M-2 k zachycení motivačních pohnutek ve škole.

IV.3 Osoby (děti, dospívající) sociálně znevýhodněné, se specifickými vzdělávacími potřebami: pojetí, možnosti a strategie inkluzivního vzdělávání jako naléhavý úkol současné a budoucí školy

V této oblasti je řešeno postavení romské komunity u nás, možnosti vzdělávání a kulturních modelů ve vzdělávání a postavení pomáhajících profesí v kontextu romské a sociální problematiky. Pokračovalo řešení projektu úkolu GAČR (P407/12/0547) *Rozhodovací procesy pomáhajících profesí v oblasti interkulturních vztahů*. Cílem poslední etapy výzkumu byla deskripce a interpretace emických schémat pracovníků pomáhajících profesí, analyzován byl zejména střet schémat klientů a profesionálů v rámci komunikačních situací.

Výsledky průběžného zkoumání byly prezentovány na mezinárodních konferencích (ECER 2015 – EDUCATION AND TRANSITION, Budapest, LSP 2015, Reykjavík).

Viz též monografie DOUBEK, D, LEVÍNSKÁ, M., BITTNEROVÁ, D. *Pomoc a pořádek. Kulturní modely v pomáhajících profesích*. Univerzita Karlova, FHS UK 2015. ISBN 978-80-87398-48-7.

V Filozofie výchovy

Zkoumání bylo realizováno 2 řešitelskými týmy (katedry pedagogiky FF UK, katedry filozofie a občanské výchovy PedF UK) a bylo zacíleno na dvojici následujících oblastí:

1. Identifikace epistemologických předpokladů teorie vzdělání v pragmatické filosofii J. Deweye, na analýzu povahy československého meziválečného pragmatismu a na analýzu povahy výchovných ideálů
2. Rozvinutí filosofické reflexe současného stavu vzdělávání a podoby vzdělanosti ve společnosti vědění na bázi fenomenologické, hermeneutické a kriticky racionalistické metodologie, rozvoj interdisciplinarit jako nosný prvek přípravy učitelů občanské výchovy a základů společenských věd, koncepce nových podob integrovaného humanitního vědění a jejich edukační možnosti.

V první oblasti byla tematika cílů výchovy a pragmatické filosofie podrobena hlubší analýze než doposud, zvláště ve srovnání se zpracováním této problematiky v publikaci *Teorie výchovy* z r. 2013 při zdůvodnění nepředmětného charakteru výchovných „ideálů“ a v pojetí zkušenosti jakožto *zkušenosti problému*. Do kolektivní monografie o čs. meziválečné školské reformě a pedagogickém pragmatismu byla zapracována filosofická studie KOŤA, J. Václav Příhoda, Stanislav Vrána a údajný pragmatismus v pokusné měšťanské škole ve Zlíně. In PÁNKOVÁ, M., KASPEROVÁ, D., KASPER, T. (Eds.) *Meziválečná školská reforma v Československu*, s. 80-97. Praha : Akademia a NPMaK J. A. Komenského, 2015. ISBN 978-80-200-2496-1).

V druhé oblasti byly zkoumány postmoderní projevy současného života z fenomenologického z hlediska: úloha subjektu v novověku, subjektivita a tělo, zpředměťování a zvěčňování, charakter planetární doby, absence Ideje v postmoderní době, skrytost a neskrytost dnes, pravda a současná doba, výchova a vzdělání v současné době. Viz též HOGENOVÁ, A. *Fenomenologie a postmoderna*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2015. 192 s. ISBN 978-80-7290-818-9.

Objekty dalšího zkoumání byly problematika intencionality – zaměření, pozornosti s akcentem na vnitřní zkušenost, tok cogitationes, úlohu noezí a noemat. Temporalita a její základ v intencionální analýze – souvislost s tázáním. Úloha možností v protencích a v noezích a jejich vliv na rozvrh přirozeného života. Viz též HOGENOVÁ, A. *Intencionalita a fenomenologie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2015. 248 stran. ISBN 978-80-7290-845-5.

Téma Fenomenologie a pedagogika je řešeno v rámci projektu CENTRAL koordinovaném Institutem obecné pedagogiky Filosofické fakulty Humboldtovy univerzity za spolupráce Elte Budapešť a univerzit ve Vídni a Varšavě. Viz též PELCOVÁ, N. Das Vermächtnis von Comenius an die heutige Zeit. In *Gewaltseiferne den Dingen – Philosophical, methodological, theological, political, educational and language and literature related perspectives on Jan Amos Comenius*. Wouter Goris, Meinert A. Meyer, Vladimir Urbanek (Editors). Wiesbaden : Springer VS 2015, pp. 261-269. ISBN 978-3-658-08260-4.

PELCOVÁ, N. The Nature of Educational Responsibility. In *Philosophy of Education. Scientific journal. Specialissue*. No 8/2015, pp. 3-13. ISSN 1811-0916.

VI Sociologie a ekonomika vzdělávání

Zkoumání bylo zaměřeno na rozpracování vědní báze vzdělávací politiky z hlediska sociologie a ekonomie vzdělávání, zvláště na přístup k terciárnímu vzdělání a vazby individuálních charakteristik absolventů a charakteristik jejich uplatnitelnosti na trhu práce, na tendence ve financování vysokého školství a na projekci vývoje kvalifikačních požadavků s důrazem na vysokoškolské kvalifikace a povolání. Byly analyzovány příčiny a projevy přetrvávající sociální nerovnosti, zejména pokud jde o dostupnost vysokoškolského vzdělání a jeho úspěšného dokončení v České republice při srovnání se zahraničím. Dále byla rozpracována typologie vzdělávacích soustav a vysokoškolských systémů se zřetelem k možnostem v uplatňování zásad spravedlivého přístupu ke vzdělávání a se zřetelem k důsledkům proměny jejich struktury. Hodnocení bylo provedeno ve čtyřech hlavních oblastech:

1. Uplatnění absolventů vysokých škol
2. Předvídání kvalifikačních požadavků
3. Financování vysokého školství
4. Přístup k vysokoškolskému vzdělávání a hodnocení vysokoškolských institucí

Ad 1. Uplatnění absolventů vysokých škol

Řešení problematiky pokračovalo v rámci mezinárodního projektu *EUROGRADUATE – Feasibility study for a European graduate study (2014–2016)*, cílem je navrhnout celoevropské šetření uplatnění absolventů vysokých škol. Pokračovalo rovněž řešení projektu *Posúdenie efektívnosti študijných programov vysokých škôl* pro Slovenské ministerstvo školství. Byly analyzovány výsledky, výstupy byly promítnuty do dalších částí řešení projektu. Tato problematika byla zároveň řešena v rámci IPN KREDO s výstupem v podobě studie *Uplatnění absolventů vysokých škol na trhu práce v České republice*.

Ad 2. Předvídání kvalifikačních požadavků

Ve spolupráci s dalšími evropskými univerzitami a institucemi pokračovalo řešení evropského projektu *Mid-term skills supply and demand forecast* v rámci iniciativy Evropské komise *New Skills for New Jobs* (koordinující instituce – University of Warwick, spolupracující řešitelské instituce – PedF UK, Maastricht University, Cambridge Econometrics, Alphametrics; 2013–2016). Byla vytvořena projekce vývoje kvalifikačních požadavků na Slovensku do roku 2025. Pro Národní ústav pro vzdělávání byla v rámci projektu VIP Kariéra II – Kariérové poradenství v podmínkách kurikulární reformy vypracována publikace *Vývoj a změny kvalifikačních potřeb trhu práce v ČR v letech 2000-2025* zaměřená na strukturální vývoj a změny trhu práce v ČR a v EU v letech 2000–2014 a obsahující projekci vývoje pracovního trhu v ČR do roku 2025.

Ad 3. Financování vysokého školství

Rozvoj metodologických a srovnávacích poznatků reflektuje publikace *Financování vysokých škol v ČR a v SR 2015*.

Ad 4. Přístup k vysokoškolskému vzdělávání a hodnocení vysokoškolských institucí

Byly analyzovány otázky vztahu sociálního zázemí, přístupu k vysokoškolskému vzdělání a oblast regionální mobility absolventů. Výstupy jsou zaznamenány v publikaci *Přístup ke kvalitnímu vysokoškolskému vzdělávání, sociální zázemí a regionální mobilita absolventů vysokých škol*.

Termíny jednání rady PRVOUKu

30. 4. 2015

12. 11. 2015

A2.

Reflexe připomínek

Jde o povinnou součást průběžné zprávy pouze u těchto programů: P02, P04, P05, P06, P12, P15, P20, P22, P33, P38 a P39. Zpracujte reflexi připomínek uvedených v oponentním posudku k průběžné zprávě o uskutečňování programu za rok 2014. Ocitujte vždy konkrétní připomínku a pod ni uveďte příslušný komentář.

Připomínka posuzovatele:

Řešitelské týmy musí publikovat výsledky svých výzkumů také v mezinárodních časopisech, zejména časopisech impaktovaných.

Komentář:

V roce 2015 publikovaly řešitelské týmy v zahraničních časopisech 18 článků, z toho 9 článků v časopisech impaktovaných (ve srovnání s předchozími roky řešení programu je zde mírně vzestupná tendence). Nerovnoměrné však zůstává zastoupení oborů prezentujících výsledky vědecké práce v impaktovaných periodikách.

A3.

Výsledky uskutečňování programu

Podějte výčet nanejvýš deseti nejvýznamnějších výsledků vytvořených v rámci programu za rok 2015. Uvádějte jen výsledky publikované nebo přijaté k publikaci v roce 2015; výsledky, které byly v r. 2015 teprve přijaty k publikaci, opatřete poznámkou. U každého výsledku uveďte plnou citaci, případně i odkaz na fulltext. U společných programů vyznačte, které výsledky vznikly v rámci mezifakultní spolupráce.

Výsledky zde uvedené musí být evidovány v celouniverzitní verzi aplikace OBD (výjimkou jsou pouze výsledky teprve přijaté k publikaci výsledky fakult / VŠ ústavů, které nedisponují celouniverzitní verzí OBD).

Monografie domácí

HNILICA, J. *Les nouvelles élites tchécoslovaques. Une formation française (1900-1950)*, Paris: Institut d'études slaves, 2015. 404 s. ISBN 978-2-7204-0536-5.

Kniha vyšla ve spolupráci PedF UK s Univerzitou Paříž 1, Panthéon-Sorbonne.

Kapitola v kolektivní monografii zahraniční

HANUŠOVÁ, J. Competencies of Educational Professionals in the Area of Violence against Children (CAN syndrome). In *Komunikacja w edukacji kompetencje komunikacyjne nauczyciela*, s. 111-123. Siedlce : Uniwersytet Przyrodniczo – Humanistyczny w Siedlcach. ISBN 978-83-62160-28-0.

KVASZ, L. Über die Konstitution der symbolischen Sprache der Mathematik. In KADUNZ, G. (Ed.), *Semiotische Perspektiven auf das Lernen von Mathematik* (51-67). 1 vyd. Berlin: Springer Spektrum, 2015. ISBN 978-3-642-55176-5.

Kapitola v kolektivní monografii domácí

VALENTA, J. Didaktiky expresivních oborů: tvorba a její reflexe ve výchově a vzdělávání. Dramatická výchova. Reflexe současných problémů teorie a praxe expresivních oborů ve vzdělávání. Dramatická výchova. Reflexe současných problémů teorie a praxe expresivních oborů ve vzdělávání. Osobnostní a sociální výchova jako obor „semi-expresivní“. In STUHLÍKOVÁ, I., JANÍK, T. a kol. *Oborové didaktiky: vývoj – stav – perspektivy*, s. 375-382, s. 398-403, s. 405-411. Brno : Masarykova univerzita 2015. ISBN 978-80-210-7884-0.

Článek v zahraničním impaktovaném periodiku

SMETÁČKOVÁ, I. Roots of Math in Preschool Play Activities: Gender Still Does Matter. *International Journal of Social Science and Humanity*, 5 (12), 2015, s. 990-997. ISSN 2321-9203.

ODCHÁZELOVÁ, T. Beliefs of the biology teachers about using multimedia. *Problems of Education in the 21st Century*, (63)63, s. 71-83. ISSN 1822-7864.

Článek v recenzovaném periodiku zahraničním

WALTEROVÁ, E. Czech Comparative Education: Revitalization, Issues and Trends. *Annual Review of Comparative and International Education 2015. International Perspectives on Education and Society*. Volume 28, pp. 107-115. ISSN 1479-3679.

Článek v recenzovaném periodiku domácím

STRAKOVÁ, J., SIMONOVÁ, J. Výběr základní školy v ČR a faktory, které jej ovlivňují. *Sociologický časopis*, 2015, roč. 51, č. 4, s. 587-606.

DVOŘÁK, D. Důraz školy na akademický úspěch: TIMSS 2011 jako sonda do reformy v České republice. *Pedagogická orientace*, 2015, roč. 25, č. 4, s. 583-604.

Počty výsledků dosažených v r. 2015 (publikovaných nebo přijatých k publikaci)

V každém řádku tabulky uveďte počty českých a mezinárodních publikací daného typu.

Druh výsledku	české	mezinárodní
Monografie	14	1
Kapitola v kolektivní monografii	18	17
Článek v recenzovaném periodiku ¹	52	18
Příspěvek v recenzovaném konferenčním sborníku	32	7
Kritický komentovaný překlad		
Vědecký slovník		
Jiný výsledek	29	1
Celkový počet výsledků	145	44

A4.

Údaje o počtu osob zúčastněných na programu platné ke dni 31. 12. 2015

a) Celkové počty osob zúčastněných na programu

Celkový počet akademických a vědeckých pracovníků	217
Celkový počet studentů doktorských studijních programů	47

b) Počty osob z jednotlivých fakult (VŠ ústavů) UK zúčastněných na programu

Fakulta / VŠ ústav: Pedagogická fakulta

Počet akademických a vědeckých pracovníků	196
Počet studentů doktorských studijních programů	43

Fakulta / VŠ ústav: Filozofická fakulta

Počet akademických a vědeckých pracovníků	5
Počet studentů doktorských studijních programů	0

Fakulta / VŠ ústav: Matematicko-fyzikální fakulta

Počet akademických a vědeckých pracovníků	4
Počet studentů doktorských studijních programů	0

¹ Minimální rozsah článku v recenzovaném periodiku: 5 stran. Kratší studie, stejně jako recenze, zprávy z konferencí a příspěvky do nerecenzovaných sborníků uvádějte jako „jiný výsledek“.

Fakulta / VŠ ústav: Fakulta tělesné výchovy a sportu

Počet akademických a vědeckých pracovníků	12
Počet studentů doktorských studijních programů	4

A5.**Rámcový přehled vynaložených finančních prostředků²**

Částky zaokrouhlete na tis. Kč. Pod tabulky můžete uvést komentář k výdajům. Pokud byla v roce 2014 část finančních prostředků převedena do FÚUP k dalšímu využití v roce 2015, uveďte pod tabulku (tabulky) využití těchto prostředků na jednotlivé typy nákladů.

a) Celkový přehled vynaložených finančních prostředků

Typ nákladů	Rok 2015 (tis. Kč)
Osobní náklady (mzdové prostředky a odvody)	14 188
Stipendia	0
Provozní náklady a služby	1 203
Doplňkové a režijní náklady	5 328
Investice	0
FÚUP	808
Celkem	21 527

b) Přehledy vynaložených finančních prostředků jednotlivých fakult (VŠ ústavů) UK zúčastněných na programu(součty údajů za jednotlivé fakulty/ústavy musí odpovídat celkovým částkám uvedeným v tabulce a)**Fakulta/ VŠ ústav:** Pedagogická fakulta

Typ nákladů	Rok 2015 (tis. Kč)
Osobní náklady (mzdové prostředky a odvody)	12 562
Stipendia	0
Provozní náklady a služby	973
Doplňkové a režijní náklady	4 766
Investice	0
FÚUP	762
Celkem	19 063

² Uvádějte finanční prostředky na PRVOUK bez bonifikace společných programů; nezahrnujte ani prostředky převedené za rok 2014 do FÚUP. V řádku „FÚUP“ uveďte vždy částku nedočerpanou v roce 2015 a převedenou do FÚUP pro využití v roce 2016.

Fakulta/ VŠ ústav:Filozofická fakulta

Typ nákladů	Rok 2015 (tis. Kč)
Osobní náklady (mzdové prostředky a odvody)	664
Stipendia	0
Provozní náklady a služby	0
Doplňkové a režijní náklady	222
Investice	0
FÚUP	3
Celkem	889

Fakulta/ VŠ ústav:Matematicko-fyzikální fakulta

Typ nákladů	Rok 2015 (tis. Kč)
Osobní náklady (mzdové prostředky a odvody)	325
Stipendia	0
Provozní náklady a služby	66
Doplňkové a režijní náklady	131
Investice	0
FÚUP	3
Celkem	525

Fakulta/ VŠ ústav:Fakulta tělesné výchovy a sportu

Typ nákladů	Rok 2015 (tis. Kč)
Osobní náklady (mzdové prostředky a odvody)	637
Stipendia	0
Provozní náklady a služby	164
Doplňkové a režijní náklady	209
Investice	0
FÚUP	40
Celkem	1 050

Vedle osobních nákladů byly finanční prostředky vynakládány na další podporu vědeckých aktivit řešitelských týmů, a to ve formě aktivní účasti na vědeckých konferencích a ve formě nákladů na publikace výsledků této činnosti v tištěné podobě. Publikační náklady zahrnovaly editorské služby, také činnosti korektorské, a to u cizojazyčných textů. Prostředky byly využity rovněž na nákup odborné literatury.

A6.

Přehled dlouhodobého hmotného nebo nehmotného majetku v hodnotě přesahující hodnotu stanovenou právním předpisem pro veřejnou zakázku malého rozsahu³, který byl pořízen z finančních prostředků na PRVOUK

Uveďte vždy název přístroje a cenu v Kč (bez DPH).

³ tj. aktuálně v hodnotě nad 2 mil. Kč bez DPH

ČÁST B

(vztahuje se k dosavadnímu období realizace programu, tj. k období roků 2012–2015)

B1.

Stručné shrnutí dosavadní realizace programu

Předpokládaný rozsah: 2–5 stran. Uveďte zejména, kterých plánovaných cílů uvedených v části j)⁴, popř. h)⁵ přihlášky programu bylo v dosavadním průběhu realizace programu dosaženo, zda během tohoto období došlo k udržení či zlepšení vědeckého výkonu a kvality v národním a mezinárodním měřítku (dle indikátorů uvedených v části j) přihlášky programu) a jaké faktory k tomu přispěly.

Údaje o plnění vědeckých cílů jsou součástí textů, popisujících zapojení jednotlivých vědních oborů do výzkumné práce. Tento popis spolu s příklady publikačních a projektových aktivit ukazuje, že kontinuita vědecké práce je udržována spolu se stabilní úrovní vědeckého výkonu. Rozvíjena je metodologie výzkumu, v rámci rozhodujících oblastí jsou zpracovávána témata významná pro kvalitativní posun výsledků vědecké práce s vizí jejich aplikace v učitelské přípravě.

I. Pedagogika

I.1 Proměny školního vzdělávání a školy

I.1.1 Školní pedagogika

Cílem programu bylo prohloubit a rozšířit poznatkovou základnu školního vzdělávání a posílit komplexnost výsledků prostřednictvím analýzy pedagogických aspektů scholarizace ve struktuře vzdělávacího systému s důrazem na obsahy, procesy a výsledky školního vzdělávání s identifikací důsledků pro vzdělávací a životní úspěch žáků a dopady na společnost se zvláštní pozorností k přechodům mezi stupni, vnější diferenciaci a vzdělávacím nerovnostem.

Předmětem výzkumu byla škola v kontextu vzdělávací změny a její teoretická reflexe. Osu výzkumu tvoří longitudinální studie vzdělávání českých žáků se zvláštní pozorností věnovanou základní škole jako instituci utvářející základy vzdělanosti a celoživotního učení s důrazem na struktury kurikula, podmínky a prostředky výuky v komplexu vazeb mezi makro/mezo/ mikroúrovněmi, a to v následujících projektech:

- Longitudinální studie vzdělávání českých žáků od vstupu do školy po závěr středního vzdělávání v projektu CLoSE, který je součástí interdisciplinárního Centra excelence (GAČR 2012–2018) spolupracujících institucí CERGE- EI NHÚ ČR a NVF.
- Longitudinální studie změny české základní školy v podmínkách reformy (GAČR 2011–2014).

⁴návrh klíčových kroků pro kvalitativní zlepšení postavení vědní oblasti na UK v národním a zejména mezinárodním kontextu v horizontu doby uskutečňování programu, zdůvodnění a rámcový harmonogram těchto kroků, indikátory tohoto zlepšení

⁵ popis programu, včetně návaznosti na dosavadní vědecké výsledky

- Výzkum nerovných podmínek škol s důsledky pro nerovné šance žáků (GAČR 2011–2014).
- Výzkum kritických míst českého základního vzdělávání (UNCE 2012–2017).

V longitudinálním výzkumu vzdělávání českých žáků byly realizovány kvantitativní analýzy na rozsáhlých výsledcích žáků (N 6000+) vztahující se ke vstupu dětí do školní docházky a k přechodu mezi 1. a 2. stupněm s důrazem na důsledky diferenciací. Identifikovány byly zejména vlivy makrostrukturálních efektů na procesy učení, výsledky žáků a jejich životní šance. Součástí projektu byl i výzkum volby školy při vstupu dětí do první třídy, který doložil faktory ovlivňující ranou diferenciaci školního vzdělávání. Již publikované výsledky v řadě časopiseckých studií, diskutované na konferencích a seminářích projektu vyvolaly pozornost odborné i širší veřejnosti a měly ohlas v médiích (ČRo, ČT, denní tisk). V roce 2015 byla připravena další fáze longitudinálního výzkumu zaměřena na žáky 9. tříd.

V longitudinální vícepřípadové studii základní školy, realizované převážně kvalitativními metodami, byly zkoumány mechanismy reformy a její aktéři na mikroúrovni školy (řešitelé, učitelské sbory, žáci). Výsledky identifikující determinanty stability instituce i diverzitu základních škol jako organizací byly publikovány v odborné knize (Dvořák et al., 2015). Navazující výzkumy se zaměřily na tvorbu kurikula (monografie *Od osnov ke vzdělávacím standardům*, 2012), hodnocení žáků a kvalitu úloh při měření kompetencí žáků a zdůraznily význam formativního hodnocení pro jejich rozvoj. Indikátory vědeckého výkonu jsou kromě odborných knih (dosud 2), články v recenzovaných časopisech (14), a) mezinárodní konference, organizovaná ÚVRV *Schooltracking: Diverse mechanism, effects and policy responses* (květen 2015), b) každoroční prezentace referátů na evropských konferencích pedagogického výzkumu (ECER), konferencích ČAPV a ČPdS. Přínos pro vědeckou komunitu potvrzují pozvané referáty (5) řešitelů na konferencích zahraničních i domácích.

Využití vědeckého potenciálu pro inovace v praxi škol a v přípravě učitelů se promítá do systematické spolupráce s ČŠI při tvorbě kritérií a nástrojů monitorujících spravedlnost školského systému, mj. byla zpracována také metodická publikace *Hodnocení výsledků vzdělávání didaktickými testy* (ČŠI, 2015) dostupná on-line. Přínosná pro vzdělávací politiku jsou četná vystoupení řešitelů k aktuálním problémům vzdělávací politiky, zejména k otázkám inkluze a integrace sociálně znevýhodněných žáků v kontextu nerovností ve vzdělávacím systému, využívající evidencí z výzkumu. Zásadní byl podíl na dokumentu *Roma Early Childhood Inclusion, Czech Republic* (UNICEF, OSF, REF, 2015) a vystoupení na mezinárodní konferenci k inkluzi romských dětí s doporučeními adresovanými vládě a MŠMT ČR.

I.1.2 Srovnávací pedagogika

Cíl spočíval v aktivaci skupiny odborníků, zabývajících se v ČR srovnávací pedagogikou, podpořit výuku srovnávací pedagogiky v učitelských oborech, realizovat komparativní výzkumy školního vzdělávání v ČR a v edukačně vyspělých inovujících vzdělávacích systémech, vstupovat aktivně do mezinárodního vědeckého diskurzu ve srovnávací pedagogice, prohlubovat její teoreticko-metodologickou základnu, informační a publikační bázi a posílit roli ÚVRV jako referenčního pracoviště srovnávací pedagogiky.

Stanovené cíle se podařilo naplnit následujícími kroky. V roce 2012 byla vytvořena databáze českých publikací ve srovnávací pedagogice (za období 1990–2012), bylo provedeno empirické šetření mapující a analyzující stav výuky srovnávací pedagogiky na fakultách připravující učitele (zjištěno, že pouze na 11) a identifikující problémy spojené

se zaváděním a realizací výuky srovnávací pedagogiky ve studijních programech. V roce 2013 byla uspořádána mezifakultní konference s panelovou diskusí o problémech výuky srovnávací pedagogiky. Výsledky výzkumného šetření a panelové diskuse byly publikovány (*Pedagogická orientace* 2014, č. 5, 2015, č. 1). Do tisku byla připravena odborná kniha *Srovnávací pedagogika: Proměny a výzvy*, (2015) zaměřená na vývoj oboru ve světě, kritickou analýzu české srovnávací pedagogiky a její produkce, diskusi metodologických otázek. Pokračovalo vydávání edice *Školní vzdělávání v zahraničí* založené na PedF UK v rámci projektu Centra základního výzkumu školního vzdělávání již v roce 2008. Dosud bylo vydáno 5 analyticko-srovnávacích studií, založených na originální metodologii ve spolupráci se zahraničními týmy. Přípravuje se již 6. svazek zaměřený na vzdělávání ve Francii. Metodologie srovnávací případové studie byla prezentována a diskutována v metodologické sekci konference ČAPV (2015). Posíleny byly vstupy do mezinárodního diskurzu o srovnávací pedagogice (2 referáty na 15. světovém kongresu srovnávací pedagogiky (2013), 3 referáty na konferenci CIES (2013) a aktivní účast na mezinárodních metodologických seminářích zabývajících se srovnávacími studii výsledků žáků (2014, 2015). Byla publikována kriticko-analytická studie české srovnávací pedagogice v mezinárodní ročence srovnávací pedagogiky (2015). Rozvoj srovnávací pedagogiky na pracovišti ÚVRV udržuje kontinuitu, kterou posiluje začleňování doktorandů do rozvoje oboru.

I.1.3 Metodologie empirických pedagogických výzkumů

Cílem bylo posílit metodologickou základnu oboru, optimalizovat výzkumné strategie, kultivovat a zpřesňovat metody výzkumu s důrazem na validitu a reliabilitu dat, vyvinout techniky a nástroje adekvátní výzkumu školního vzdělávání a zpracování získaných dat, zajistit přístup ke statistickým softwarům a softwarům pro analýzu kvalitativních dat řešitelům a doktorandům, realizovat metodologické kurzy a semináře.

V kvantitativní metodologii byly zpřesněny a využity metody sekundárních analýz dat z mezinárodních výzkumů, umožňujících interpretace faktorů determinujících nerovnosti ve vzdělávání a ve výsledcích českých žáků. Výstupy byly publikovány v metodologických studiích v čas. *Pedagogika* (2013) a *Orbis scholae*, (2014) na konferencích (ECER 2013, 2014, 2015), a na konferencích ČAPV v metodologické sekci.

V součinnosti s pracovišti v USA byla rozvíjena metoda aplikace zakotvených vinět. Postupně jsou ověřovány možnosti její aplikace v českém prostředí, např. při měření ICT dovedností žáků středních škol či při srovnání percepce učitelova řízení výuky.

Na půdě PedF UK byla vyvinuta originální výzkumná strategie vícečetné případové studie školy. Využívá převážně kvalitativní metody, je obohacena o měření klimatu učitelských sborů (2012) a je orientována na smíšenou metodologii (2015).

V oblasti vývoje a standardizace výzkumných nástrojů byly pro učitele konstruovány dotazníky měřící klima učitelských sborů. Pro žáky před vstupem do 1. třídy, na přechodu mezi 1. a 2. stupněm a pro žáky 9. tříd byly konstruovány dotazníky zjišťující kvalitu dovedností a znalostí z matematiky a českého jazyka. Pro středoškoláky byly konstruovány dotazníky zjišťující využívání soukromého doučování.

Byl vyvinut model srovnávací případové studie školního vzdělávání v typologicky odlišných vzdělávacích systémech kombinující teoretické analýzy, analýzy dokumentů, sekundární analýzy dat mezinárodních a národních výzkumů srovnávající vnější a vnitřní pohledy expertů.

I.2 Pedeutologie (teorie a výzkum učitelské profese)

Cílem bylo obohatit poznatkovou základnu v oblasti pedeutologie, získat výzkumně podložené poznatky ve třech vzájemně propojených oblastech: učitelská profese a její proměny v důsledku zvyšujících se nároků na školní vzdělávání, přípravné vzdělávání učitelů – elaborace teoretických východisek pro jeho proměnu a výzkumné ověřování inovativních přístupů, profesní rozvoj učitelů a jejich celoživotní vzdělávání.

Byly publikovány výsledky teoretických, komparativních a empirických výzkumů. Pro rozvoj pedeutologie jsou nejvýznamnější nové poznatky o proměnách v pojetí učitelské profese a učitelského vzdělávání v kontextu transformace českého školství po roce 1989 a v kontextu mezinárodního vývoje, teoretický model personalizace vzdělávání, edukace obratu a koncepce osobnostně rozvíjející školní výuky včetně důsledků pro vymezení základních oblastí profesionality učitele, změnu rolí a žádaných profesních kompetencí, vytvoření teoretického zázemí pro proměnu kurikula vzdělávání učitelů, zejména v oblasti pedagogické a psychologické, propracování konceptů profesionalizace učitelství, konstruktivistický a reflektivní model přípravy učitelů, mentoring v učitelství, výzkumně ověřené inovativní přístupy k učitelství (např. klinické pojetí praxí, mentorská podpora studentů v profesním rozvoji, rozvoj profesní identity studentů prostřednictvím narativních metod a tvorby portfolia, nové evaluační nástroje, tvorba a ověřování originálních metodologických přístupů, např. analýza videozáznamů výuky jako východiska pro individuální a skupinovou reflexi studentů učitelství, analýza studentských esejí a portfolií z hlediska identifikace vývojových fází a mezníků v rozvoji profesní identity.

I.3 Primární pedagogika

Cíle spočívaly ve 3 oblastech:

1. Zpracování ucelené koncepce rozvíjení primární gramotnosti u dětí a ve výzkumu čtenářské a písařské gramotnosti u žáků primární školy pro aplikaci v učitelské přípravě.
2. Zkoumání projektovaného a realizovaného kurikula v primární škole, konkrétně ve výzkumu inovací v cizojazyčné výuce v primární škole, ve výzkumu inovací a efektivity výuky prvouky a vlastivědy a ve výzkumu strategií učitele k podpoře individualizace a inkluze v primární škole.
3. Rozvoj poznání charakteristik současných dětí předškolního a mladšího školního věku (dítě a dětství optikou učitelů, rodičů a dětí samotných).

ad 1. Zásadní význam pro rozvoj primární pedagogiky mělo vytvoření ucelené koncepce rozvíjení primární gramotnosti u dětí shrnující bádání v této oblasti a projektující perspektivy žádaných inovací s důsledky pro přípravné i další vzdělávání učitelů. Výsledky byly publikovány ve 2 monografiích, v řadě studií v recenzovaných periodikách, na domácích a zahraničních konferencích. Monografie (Vykoukalová, Wildová, 2013) byla v roce 2015 oceněna v rámci soutěže monografií na Univerzitě Karlově.

ad2. Monograficky byla zpracována koncepce inovativního přístupu k výuce cizích jazyků – Content and Language Integrated Learning (CLIL), jehož podstata spočívá v integrování výuky nejazykového předmětu a cizího jazyka. Byly prezentovány výsledky zahraničních výzkumů, které ověřují efektivitu této inovace, i výsledky akčního výzkumu, který ověřoval možnosti a meze implementace CLIL v podmínkách českého školství. Byly publikovány výsledky výzkumů projektovaného a realizovaného kurikula v primární škole.

ad 3. Hlavní výsledky byly prezentovány v kolektivní monografii (Hejlová a kol., 2013) věnované hodnotám, které dítě a dětství v ČR ovlivňují a které ukotvují současný dětský svět a dětské prožívání. Kniha přináší hodnocení důsledků posunu vnímání hodnoty dětství a upozorňuje na rizika konstrukce hodnot dětského světa cestou transformace hodnot ze světa dospělých. Monografie byla v roce 2015 oceněna v rámci soutěže monografií na Univerzitě Karlově.

I.4 Předškolní pedagogika

Předmětem výzkumu byly proměny předškolního vzdělávání v ČR po roce 1989, možnosti a meze osobnostně orientované předškolní výchovy, rozvoj čtenářské pregramotnosti dětí v předškolním vzdělávání, srovnávací analýza systémů podpory inkluzivního vzdělávání pro děti předškolního věku se sociokulturním znevýhodněním včetně reflexe přínosů analýz při implementaci do českého vzdělávacího prostředí, naplňování principů osobnostně orientované výchovy v českém vzdělávacím prostředí a proměny v pojetí profese učitelky mateřské školy.

Výsledky přispěly k rozvoji předškolní pedagogiky, byly publikovány v několika odborných knihách, v řadě studií v recenzovaných periodikách a prezentovány na domácích a zahraničních konferencích.

I.5 Aplikační výstupy do oblasti vzdělávání

Významným přínosem je přenos nových poznatků do praxe vzdělávání učitelů s cílem zkvalitňovat výuku na vysokých školách připravujících učitele i na mateřských, základních a středních školách. Jedná se o zavádění teoreticky zdůvodněných a výzkumně ověřovaných inovací do praxe škol. Součástí této aplikační strategie je rozsáhlá metodická práce na školách, tvorba učebních textů a didaktických materiálů, kurzy mentoringu pro fakultní učitele atd.

Výrazným přínosem je podpora mezifakultní spolupráce na poli teorie, výzkumu a praxe učitelského vzdělávání v rámci UK, v současné době hlavně s katedrou pedagogiky FF UK. Spolupráce se promítá do aktivit v rámci doktorského studia pedagogiky, do společných prezentací na mezinárodních konferencích, do společného výzkumu profesní identity vysokoškolských učitelů / vzdělavatelů učitelů apod. Mezifakultní spolupráci mezi PedF a FF UK jsou prezentace na mezinárodních konferencích v Rio de Janeiru, 2012 (*Quality of Teacher Education and Learning Communities*) a v Kuala Lumpur, 2013 (*Issues of Teacher Education Curriculum*).

II Oborové didaktiky

Předmětem soustavného zájmu byl rozvoj teorií a výzkumů na podkladě společného (transdidaktického) přístupu k vyučování a učení v rámci tří vzájemně spjatých badatelských okruhů:

- 1. Teorie didaktické transformace obsahu a výzkum tvorby učebního prostředí (zahrnuje též teorie a výzkumy zacílené na poznávání obsahu oborů)**
- 2. Výzkum a teorie jednání a myšlení učitele při utváření učebního prostředí, tj. při vedení, plánování a reflexi výuky**

3. Výzkum a teorie žákovských představ a rozvoje žákovského porozumění obsahu učení

Oborové didaktiky na jedné straně potřebují teoretický rámec vystihující společnou tematiku obsahově vymezeného učení a vyučování, současně si však na straně druhé musí zachovat zřetel k zvláštnostem uchopení obsahu v jednotlivých oborech. To je teoreticky i metodologicky náročný cíl. Projekt PRVOUK v tomto směru pozitivně ovlivnil rozvoj oborových didaktik poskytnutím šancí na spolupráci mezi didaktikami napříč obory.

V hodnoceném období 2012–2015 PRVOUK přispěl k nárůstu excelence současně s rozvíjením součinnosti oborových didaktik na fakultách UK připravujících učitele sdružených v projektu; s přispěním projektu byl utvářen komunikační a kooperační badatelský prostor v rámci UK a ve spolupráci s mimopražskými fakultami připravujícími učitele. To je doloženo aktivní účastí reprezentantů PRVOUK ve společných oborově didaktických monografiích (zejména v publikaci *Oborové didaktiky: vývoj – stav – perspektivy*, 2015) a na pravidelných společných konferencích na pedagogických fakultách v Brně, Olomouci aj.

K zlepšování vědeckého výkonu významně přispěly projekty GAČR, které sdružovaly více pracovišť (*Kritická místa matematiky základní školy, analýza didaktických praktik učitelů, Vztah kognitivních struktur žáka a struktur jazykového systému v procesu edukace českého jazyka* aj.), orientace na spolupráci se zahraničními partnery v mezinárodních projektech (*The Learner's Perspective Study, How I am Becoming a Teacher*) i v národních projektech NAKI (*Vzdělávací role Národního památkového ústavu: Edukace jako klíčový nástroj zkvalitnění péče o kulturní dědictví České republiky, Vzdělávání v oblasti kulturní identity národa se zaměřením na muzea, galerie a školy*). Propojení práce v programu PRVOUK, v mezinárodních projektech a v badatelských sítích umožňuje soustavné zapojení doktorandů (např. projekt *Creative Connections*).

Pozitivní roli sehrála na PedF UK inkubační centra umožňující týmovou vnitrofakultní i mezifakultní součinnost oborových didaktiků společně s doktorandy při pilotáži a tvůrčí přípravě nových badatelských projektů a vytvářející předpoklady k systematickému rozvoji poznání pro daný badatelský předmět. Dokladem přínosů je zakládání nebo zvyšování kvality oborově didaktických odborných časopisů a edicí, získávání podpory prestižních badatelských projektů, úspěchy v akreditaci doktorských studií a nárůst počtu získaných habilitací a doktorátů v oborových didaktikách. V této souvislosti je ovšem třeba zdůraznit, že ne vždy jsou pro současný rozvoj oborových didaktik nejhodnotnější publikace v impaktovaných časopisech. Toto neznamená rezignaci na kvalitu vědecké činnosti, nýbrž spíše eliminaci formálního využití výkonnostních ukazatelů. Impakty jsou přijatelným měřítkem kvality v již rozvinutých oborech, avšak ani v nich nebývají dost citlivým indikátorem inovativních rozvojových přístupů. V oborových didaktikách úsilí o získání impaktů nezřídka zaměřuje badatele buď jen do rámce předmětného oboru příslušné didaktiky (např. přírodní vědy, lingvistika, dějiny umění), nebo obecné pedagogiky, či (pedagogické) psychologie. Tento separační trend, který je posilován současnými převažujícími způsoby financování vědy, není přínosný pro rozvoj teorií a výzkumů v oborových didaktikách, protože podvazuje jejich spolupráci a vede k únikům od jejich společné specifické problematiky. Na fakultách připravujících učitele lze proto považovat za velice prospěšnou koncentraci programního úsilí na součinnost mezi oborovými didaktikami na katedrách s cílem postupně vyrovnávat značné kvalitativní rozdíly, které panují v teoretizaci i ve výzkumech jak mezi obory, tak mezi pracovišti. Právě tento trend PRVOUK podpořil svým způsobem financování, který až doposud byl alternativou převažujícím přístupům.

Rozvoj systematického vědeckého výzkumu v oborových didaktikách

Založení nebo odborné obohacení časopisů nebo edicí (*Scientia in educatione* zařazen do seznamu recenzovaných neimpakt. periodik a ERIH PLUS, *Prague Journal of English Studies*: zařazen do portfolia De Gruyter a databáze DOAJ a ERIH PLUS, ediční řada monografií *Filologické studie*, časopis *Didaktické studie* zařazen do databáze ERIH PLUS, časopis *Cizí jazyky* zařazen do seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik), časopis *Marginalia Historica* byl zařazen do seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik.

Personální posílení oborových didaktik na fakultě

Akreditace doktorských studijních oborů v oborových didaktikách (Didaktika českého jazyka, Didaktika literatury),

úspěšná habilitační řízení (2x KFJL, 1x KAJL, 1x KČL, 1x KMDM),

úspěšná reakreditace habilitačních a jmenovacích řízení.

Získávání domácích a mezinárodních prestižních grantů

GAČR – 6 projektů,

mezinárodní projekty (Visegrad, Fulbright, KA3 ICT Programme, IP ERASMUS, KA1, KA2, EAC, Norway Grants CZ07) – 7 projektů,

NAKI (PedF a NPÚ, PedF a PdF MU) – 2 projekty.

Inkubační centra

Systematická činnost dvou center (přibližně dvouměsíční frekvence společných pracovních setkání spojených s řešením průběžných úkolů) napojených na řešení projektů GAČR a sdružujících zejména mladé oborové didaktiky nebo doktorandy z PedF UK a MFF UK v rámci vnitrofakultní a mezifakultní týmové spolupráce (didaktika jazyků, ICT, matematiky, expresivních oborů, biologie).

II.1 Teorie didaktické transformace obsahu a výzkum tvorby učebního prostředí

Rozvoj teorie didaktické transformace obsahu v hodnoceném období navazuje na poznatky z řešení Výzkumného záměru MSM0021620862 Učitelská profese v měnících se požadavcích na vzdělávání. Teorie a výzkum se zaměřují na výklad způsobů, jimiž se v kulturním kontextu příslušného oboru a v sociálním učebním prostředí výuky uskutečňuje intencionální učení žáků (s cílem porozumět příslušnému obsahu a zvládat ho v odpovídajících úkolových situacích). Teorie a badatelské projekty se zde týkají i studia specializovaného obsahu oborů a vytváření podmínek pro transformace obsahu od oborů do výuky.

II.1.1 Posun v poznání

Rozvoj poznání v tomto okruhu založený na zkoumání vztahů mezi užíváním jazyka a sociální součinností v experimentální praxi vedl k prohloubení porozumění souvislostem mezi kulturním rozvojem jazyka oborů a „formováním“ obsahu oboru v mysli a jednání subjektu prostřednictvím sociokognitivních procesů při řešení úloh. Byla rozvíjena teorie

generických modelů k pojetí schémat, teorie kulturního vývoje vědy založená na analýze /ne/porozumění mezi jazykem oboru a jazykem přirozené zkušenosti (publikace L. Kvasze byla oceněna prestižní mezinárodní cenou Fernanda Gila). Byla rozvíjena teorie porozumění matematickým operacím a pojmům, teorie tvorby jako způsobu poznávání (publikace J. Bláhy byla oceněna v soutěži excelentních monografií UK jako druhá nejlepší v oblasti humanitních věd v r. 2014).

II.1.2 Organizace rozvoje vědní oblasti zakládáním tzv. inkubačních center

Mezioborový výzkum sledoval hloubkovou analýzu mikrostrategií učitelů a žáků v situacích výuky s cílem rozvíjet poznávání a objektivizovat hodnocení kvalit učebního prostředí. Předmětem výzkumu byla didaktická transformace obsahu ve výuce s pomocí metodiky 3A (Anotace, Analýza, Alterace) na základě kvalitativní analýzy transkriptů videozáznamů vyučovacích hodin spojené s kritickým přehodnocením návrhů zlepšujících alterací.

II.2 Výzkum a teorie jednání a myšlení učitele při vyučování, tj. při vedení, plánování a reflexi výuky.

II.2.1 Posun v poznání

Rozvoj poznání v tomto okruhu založený na zkoumání vztahů mezi učitelskou profesní intuicí (tacitní pedagogickou znalostí) a utvářením odborného jazyka učitelství vedl k prohloubenému porozumění rozvoji reflektivní kompetence a profesního vidění učitelů ve sledovaných parametrech. Viz např. projekty:

GAČR P407/11/1740 (2011-2014) *Kritická místa matematiky základní školy, analýza didaktických praktik učitelů*,

Výzkum byl realizován ve spolupráci s katedrou psychologie a českého jazyka a byl soustředěn na výuku matematiky, českého jazyka v kontextu kognitivního rozvoje žáků a studentů, při hledání kritických míst výuky v hlavních školních oborech, na strategie učitelů, na práci s motivací, na genderový a sociokulturní kontext výuky.

Výstupy jsou kolektivní monografie, články.

Viz např.: VONDROVÁ, N., RENDL, M., HAVLÍČKOVÁ, R., HŘÍBKOVÁ, L., PÁCHOVÁ, A., ŽALSKÁ, J. *Kritická místa matematiky základní školy v řešení žáků*. Praha: Nakladatelství Karolinum (v tisku).

Kolektivní monografie týmu katedry českého jazyka a katedry psychologie *Vztah kognitivních struktur žáka a struktur jazykového systému v procesu edukace českého jazyka*.

The Learner's Perspective Study (viz <http://www.lps.iccr.edu.au>) za účasti řešitelských týmů z Austrálie (koordinátoři), Číny, Německa, Izraele, Japonska, Koreje, Nového Zélandu, Norska, Filipín, Portugalska, Singapuru, Jižní Afriky, Švédska, Velké Británie, USA; předmětem výzkumu byla komparace vyučovacích hodin matematiky v několika zemích světa z hlediska učebních příležitostí vytvářených zkušenými učiteli matematiky pro žáky,

GA UK 1488214 *Efektivní způsoby podpory výuky chemie prostřednictvím ICT pohledem učitelů chemie* (2014–2016),

How I am becoming a teacher za účasti mezinárodních týmů (University Michigan-Flint, Detroit, Univerzita Karlova),

Teorie a praxe hudební výchovy s cílem dedukce teoretických východisek hudebních oborů do roviny všeobecného hudebního vzdělávání v učitelské praxi za účasti týmů Prešovské univerzity, Szegedi Tudományegyetem Juhás Gyula Pedagógusképző Kar a Univerzity v Řešově.

II.2.2 Organizace rozvoje vědní oblasti zakládáním tzv. inkubačních center

Cílem pokračující činnosti bylo realizovat mezioborový výzkum zaměřený na jeden aspekt profesního vidění učitelů, a sice na schopnost všimnout si důležitých jevů ve vyučovacích hodinách. Zainteresované týmy reprezentují PedF UK a MFF UK.

II.3 Výzkum a teorie žákovských představ a rozvoje žákovského porozumění obsahu učení

II.3.1 Posun v poznání

Rozvoj poznání v tomto okruhu založený na zkoumání procesů /re/konstrukce oborového poznání u žáků v učebním prostředí výuky vedl k prohloubenému náhledu na to, jak žáci nabývají porozumění určitému obsahu prostřednictvím řešení učebních úloh a na jaké překážky přitom narážejí.

Viz např. projekty

GAČR GAP407/12/1830 (2012–2015, GA0/GA) *Vztah kognitivních struktur žáka a struktur jazykového systému v procesu edukace českého jazyka,*

GAČR P407/11/1740 (2011–2014) *Kritická místa matematiky základní školy, analýza didaktických praktik učitelů,*

GAČR *Rozvíjení kultury řešení matematických problémů ve školské praxi* (ve spolupráci s UJEP),

GAČR P407/12/1541 (2012–2013) *Informačně technologické kompetence dětí a jejich rozvoj na základních školách,*

EACEA KA3 ICT Programme, 543177-LLP-1-2013-1-ES-KA3-KA3MP *Do It Yourself in Education: Expanding digital competence to foster student agency and collaborative learning (DIYLAB).*

III Speciální pedagogika

V oboru speciální pedagogika dominovaly 4 následující výzkumné oblasti.

III.1 Sociální faktory determinující inkluzivní procesy ve vzdělávání

Výzkumným cílem bylo analyzovat sociální faktory inkluzivního vzdělávání, komparovat je s vybranými zeměmi EU, hledat faktory, které inkluzivní proces determinují. Cíl byl průběžně plněn ve spojení s řešením výzkumného projektu 7. rámcového programu EU *Making Persons with Disabilities Full Citizens – New Knowledge for an Inclusive and Sustainable European Social Model.*

K posunu ve vědní oblasti došlo ověřováním poznatků, jak mohou různé sociální politiky posilovat plnohodnotnou a efektivní účast lidí se zdravotním postižením na sociálním a ekonomickém životě společnosti. Byly prokázány rozdíly v oblasti sociálních příležitostí

pro osoby se zdravotním postižením v zemích EU, byly prokázány také rozdíly v zavádění rámcových principů a úmluv k řešení práv osob se zdravotním postižením (viz Úmluva OSN 2006).

Poznatky byly v r. 2014 prezentovány na konferenci *Pathways to Inclusion* ve Vídni a publikovány ve sborníku *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*. Řešitelé katedry SPPG propojili výzkum v dané oblasti v mezinárodním měřítku s University of Cologne, National University of Ireland, Univerzity of Florence, University of York.

Viz též publikaci výsledků v impaktovaném časopise

SMYTH, F., SHEVLIN M., BUCHNER, T., BIEWER, G., FLYNN, P., ŠIŠKA, J. et al. (2014) Inclusive education in progress: policy evolution in four European countries. *European Journal of Special Needs Education*, č.11, s. 433-445. ISSN 0885-6257.

II.2 Legislativní a institucionální rámec inkluzivní podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve vzdělávání a při vstupu na trh práce

V rámci analýz legislativního a institucionálního rámce inkluzivní podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami byla zaměřena pozornost na problémy v poskytování podpůrných opatření žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Jako významný činitel v procesu inkluzivního vzdělávání byla ověřována působnost asistenta pedagoga na základních školách a jeho kompetence.

Posun ve vědní oblasti spočívá v poznání konkrétních podmínek výkonu práce asistentů pedagoga v ČR, což přispělo k vytvoření *Standardu práce asistenta pedagoga* (2015). Na vypracování standardu se podíleli členové katedry speciální pedagogiky. Zkoumaná podpůrná opatření pro žáky s různým typem zdravotního postižení se stala východiskem pro výkladový materiál MŠMT k zákonu č. 82/2015 Sb. (novela školského zákona) a změn v systému inkluzivní podpory na základních školách v ČR, které z této novely vyplývají. Výsledky výzkumu byly publikovány v zahraničních impaktovaných časopisech *Intervention in School and Clinic* a *European Journal of Special Needs Education*.

III.3 Problematika osob se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním ve vzdělávání, podpora sociálně znevýhodněných minorit a edukace osob se SVP

Plnění cíle bylo umožněno vstupem do mezinárodní výzkumné studie SERAP No. 2013076 *Přechody žáků s mentálním postižením a autismem do vyšších stupňů škol a do běžného života: Zkvalitnění spolupráce mezi rodinou a školou*. Řešitelé katedry speciální pedagogiky propojili svou činnost s UNSW v Austrálii a California State University v USA.

Posun ve výzkumné práci spočíval v komparaci legislativních podmínek v uvedených zemích, v dokumentování jejich přímého vlivu na retenci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a na kvalitu facilitace tranzitů v jednotlivých etapách vzdělávání těchto žáků. Klíčovým krokem v dané vědní oblasti bylo vytváření modelů podpory žáků v době tranzitů a jejich ověření v ČR a v NSW. Posun od poznání současné praxe v podpoře žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v době tranzitů k metodickému zajištění této praxe byl zaznamenán na 61 základních a středních školách v ČR.

Poznatky byly publikovány v kapitole zahraniční monografie.

III.4 Intervence u osob s narušenou komunikační schopností

Cíl byl plněn v letech 2012–2015 sběrem dat, jejich vyhodnocením a publikováním v domácí monografii HÁDKOVÁ, K. *Člověk se sluchovým postižením*. Praha : PedF UK, 2015. ISBN 978-80-7290-619-2.

Posun v řešení problematiky spočívá v originálním zpracování aktuálního náhledu na život člověka s významnou komunikační bariérou, kterou závažné sluchové postižení působí. Text je cenným zdrojem výzkumného šetření v oblasti kochleárních implantací a řečové výchovy u všech dětí, které kochleární implantaci a logopedickou péči v ČR v posledních 20 letech podstoupily. Autorka představila edukační a terapeutické strategie, které se vlivem technologií a terapií mění.

IV Pedagogická psychologie

Cíle výzkumné činnosti spočívaly v propojení tradiční pedagogické psychologie resp. psychologie vůbec, s novými moderními tématy, která reagují na podněty z psychologické teorie v našem i mezinárodním kontextu a současně jsou inspirovány praktickými potřebami dětí, dospělých, společenských skupin a výchovných institucí. Základem přístupu bylo systematické posilování interdisciplinárních vazeb, a to nejen v rámci psychologie mezi jednotlivými psychologickými disciplínami, ale také spolupráce s dalšími vědními oblastmi ve vědách o výchově, zejména s kulturní antropologií, sociologií, speciální pedagogikou a oborovými didaktikami. Do programu PRVOUK P 15 tedy tým katedry psychologie vstoupil v následujících oblastech.

IV.1 Efektivita školní výuky – nové obsahy, metody a organizační formy práce učitelů a žáků, didaktické inovace

Pokračoval výzkum čtenářské gramotnosti a oborových didaktik ve spolupráci s týmy primární pedagogiky, speciální pedagogiky, pedagogiky, českého jazyka a matematiky.

IV.1.1 Čtenářská gramotnost

Výzkumná šetření rozvoje gramotnosti u dětí předškolního věku a ve vyšších věkových kategoriích byla podpořena projekty ELDEL, GAUK a GAČR (*Porozumění čtenému – typický vývoj a jeho rizika*, GAČR 13-20678S, P407, 2013 – 2015), ESF. Výsledky byly prezentovány odborné literatuře a na konferencích *Počáteční čtení: čtu a stávám se čtenářem* (Cesty propojení výzkumu a praxe, Praha, PedF UK, 24. a 25. 9. 2014). Vedle vědeckých výstupů byl projekt zaměřen do praxe, vznikly tak diagnostické nástroje pro čtení a porozumění čtenému pro učitele a poradenské pracovníky, pracovní sešity pro děti 1.–5. ročníku, byly vyvinuty testy pro porozumění a jejich standardizace (část ve spolupráci s katedrou českého jazyka).

Výzkum byl realizován ve spolupráci s katedrou matematiky a českého jazyka a byl soustředěn na výuku matematiky, českého jazyka v kontextu kognitivního rozvoje žáků a studentů, při hledání kritických míst výuky v hlavních školních oborech, na strategie učitelů, na práci s motivací, na genderový a sociokulturní kontext výuky. Výzkum byl podpořen projektem

GAČR *Kritická místa ve výuce matematiky* P471/1740 (2012–2014).

Výstupy jsou kolektivní monografie, články.

Viz např.: VONDROVÁ, N., RENDL, M., HAVLÍČKOVÁ, R., HŘÍBKOVÁ, L., PÁCHOVÁ, A., ŽALSKÁ, J. *Kritická místa matematiky základní školy v řešení žáků*. Praha: Nakladatelství Karolinum (v tisku).

Kolektivní monografie týmu katedry českého jazyka a katedry psychologie *Vztah kognitivních struktur žáka a struktur jazykového systému v procesu edukace českého jazyka*.

IV.1 Dítě a dospívající v kontextu školních nároků a požadavků – k pojetí sociální role žáka a studenta v perspektivě utváření vzdělanosti, osobnostního rozvoje a produktivního společenského začlenění.

Výzkum sledoval oblast autodiagnostiky učitele, motivace a spolupráce školy a rodiny, genderu a dalších kulturních stereotypů ve škole.

IV.1.1 Motivace

Řešitelský posun byl zaznamenán v oblasti autodiagnostiky učitele. Byl realizován komparační výzkum v Německu a Anglii, bude využit k ověření autodiagnostické koncepce a zároveň k vytvoření referenčních norem pro německé školství.

Významný výstup představují nástroje, jejich vývoje, standardizace, národních norem apod. Nově vzniklé nástroje byly přeloženy, upraveny nebo standardizovány a jsou využívány ve výzkumné sféře ke zkoumání motivačních faktorů, ve sféře aplikační je pak využívají učitelé a poradenská pracoviště (např. překlad a první fáze standardizace zahraničních metod, vývoj nových metod k diagnostice školních situací spojovaných s nudou žáků).

Další oblastí výrazného posunu je diagnostika časové perspektivy. Dokončována je standardizace české verze Nuttinova MIM včetně nového rozpracování vyhodnocovacích kategorií pro věk druhého stupně základní školy a škol středních. Ve spolupráci ve spolupráci se slovenskými odborníky je standardizována metoda M-2 k zachycení motivačních pohnutek ve škole.

IV.1.3 Rodina, vztahy rodiny a školy, vztah ke škole a vzdělání, gender

Výzkum byl zaměřen do oblasti genderu a stereotypů ve školním prostředí, a to na poli školské politiky (rovnost šancí), školního poradenství. Viz např.

KOLÁŘOVÁ, J. BABANOVÁ, A. HAUSENBLASOVÁ, J., KRBOVÁ, J. SMETÁČKOVÁ, I. (2014). *Volba povolání bez předsudků: Metodika projektového dne pro základní školy*. Praha: Gender Studies, 2015.

IV.1.4 Osoby (děti, dospívající) sociálně znevýhodněné, se specifickými vzdělávacími potřebami: Pojetí, možnosti a strategie inkluzivního vzdělávání jako naléhavý úkol současné a budoucí školy

V této oblasti byly rozpracovány dvě linie: první směřovala do poradenství a prevence u dětí školního věku, druhá řešila postavení romské komunity. Výstupy byly orientovány na pomoc praxi. Viz např.

KUCHARSKÁ, A., POKORNÁ, D., MRÁZKOVÁ, J. *Třístupňový model péče z pohledu specialistů školního poradenského pracoviště zapojených v projektu RAMPS*. Praha, NÚV 2014. ISBN 978-80-7481-037-4.

SAXONBERG, S. HAŠKOVÁ, H. a MUDRAK, J. *The Development of Czech Childcare Policies*. Praha: Slon, 2012. ISBN 978-80-7419-101-5.

GAČR P407/11/P512 *Konstrukty a praktiky ve vzdělávání nadaných: Rozvoj nadaných dětí v českém vzdělávacím (2011–2013)*.

V Filozofie výchovy

V této oblasti byla stanovena 3 výzkumná témata s příslušnými cíli.

1. Filosofie výchovy a vzdělávání

Cíl: rozvinutí filosofické reflexe současného stavu vzdělávání a podoby vzdělanosti ve společnosti vědění a to na bázi fenomenologické, hermeneutické a kriticky racionalistické metodologie.

2. Ekonomie vzdělávání

Cíl: definice nároků na ekonomickou a finanční gramotnost učitelů v současné tržně orientované společnosti, vymezení obsahového zaměření tohoto vzdělávání, a to z interdisciplinárního pohledu, s ohledem na jeho filosofické zakotvení a především se zřetelem na jeho etický rozměr.

3. Rozvoj didaktiky občanské výchovy a základů společenských věd

Cíl: rozvoj interdisciplinarity jako nosného prvku přípravy učitelů občanské výchovy a základů společenských věd; vztah mezi právním a morálním vědomím, mezi etickou a hodnotovou výchovou v přípravě učitele.

ad 1. Zkoumání povahy výchovného vztahu a jeho proměny v současných podmínkách vzdělanostní společnosti akcelerovalo především v systematicky organizovaných, interdisciplinárně zaměřených konferencích: 2012 – *Telos ve výchově, umění a sportu*, 2013 – *Čas ve výchově, umění a sportu*, 2014 – *Moc ve výchově, umění a sportu* a 2015 – *Spravedlnost ve výchově, umění a sportu*. Z konferencí vzešly recenzované sborníky, dva z nich byly přijaty pro registraci ve WoS. Pro zkoumání fenoménu výchovy a vzdělávání se ukázalo důležitým promýšlení významných kontextů, v nichž se dnes výchova objevuje: např. výchova jako lidská činnost, v níž se projevuje a konstituuje vztah člověka ke světu, ke společenství a k sobě samému čili ke smyslu lidského života

ad 2. K ekonomickému vzdělávání a finanční gramotnosti byla publikována řada studií v *Metodickém portálu rvp.cz* pro učitele, studenty a zájemce o finanční gramotnost. Řada studií o vztahu ekonomie a etiky, ekonomie a politiky byla uveřejněna ve sbornících z výše uvedených konferencí a byla uplatněna ve výuce. Viz např. TICHÁ, M. The Aims of Economic Education and Purpose of Economic Activity. *Philosophy of Education. Scientific Journal. Specialissue*. No 6/2013. P. 48-56. ISSN 1811-0916.

ad 3. Didaktika oboru byla zkoumána v rámci inkubačních center. Interdisciplinární vztahy mezi obory společenských věd jsou trvalým tématem výše uvedených konferencí s důrazem na hodnotovou výchovu a na etický rozměr společenskovedního poznávání.

VI Sociologie a ekonomika vzdělávání

Výzkum byl zaměřen na analýzu příčin a projevů přetrvávající sociální nerovnosti v dostupnosti vysokoškolského vzdělání a na analýzu úspěšného dokončení vysokoškolského studia v České republice ve srovnání se zahraničím. Byla rozpracována typologie vzdělávacích soustav a vysokoškolských systémů se zřetelem k uplatňování zásad spravedlnosti v přístupu ke vzdělávání. Dále byly zkoumány využitelnost vzdělání ve společnosti a uplatnění absolventů na trhu práce a jejich ohodnocení včetně jejich kariérních perspektiv.

Výsledky řešení byly zaznamenány v následujících oblastech.

VI.1 Uplatnění absolventů vysokých škol

V roce 2012 byla pozornost upřena k profesím absolventů a jejich profesnímu úspěchu. Výsledkem byla publikace *Profese absolventů vysokých škol: co ovlivňuje jejich úspěch*. Zároveň byly výsledky šetření z projektu REFLEX 2010 analyzovány pro Univerzitu Karlovu a byla pro rektorát připravena rozsáhlá studie. V roce 2013 bylo připravováno šetření REFLEX 2013, což zahrnovalo studium a rozvoj metodologie šetření. Šetření bylo úspěšně realizováno a první výsledky byly publikovány ve studii *Expanze českého vysokého školství a uplatnění absolventů na pracovním trhu: První výsledky výzkumu REFLEX 2013*. Zároveň byl v tomto roce analyzován vývoj uplatnitelnosti ve vybraných evropských i neevropských zemích, což zahrnovalo rovněž pohled ze strany zaměstnavatelů. Výsledky jsou ve studii *Zaměstnatelnost a uplatnění absolventů vysokých škol na pracovním trhu 2013*. V roce 2014 byla mimo jiné připravena studie *Reflexe vzdělání a uplatnění absolventů vysokých škol. Výsledky šetření REFLEX 2013* a pro rektorát UK byly zpracovány výsledky uplatnění absolventů Univerzity Karlovy a jejích fakult. Společně s dalšími zahraničními partnery bylo řešení této problematiky realizováno v rámci mezinárodního projektu *EUROGRADUATE (2014 a 2015, dokončení v roce 2016)*, jehož cílem je navrhnout celoevropské šetření uplatnění absolventů vysokých škol. Dokončen byl rovněž mezinárodní projekt *CONGRAD* v rámci programu *TEMPUS*, v jehož rámci bylo realizováno šetření uplatnitelnosti absolventů vysokých škol v Srbsku, Bosně a Hercegovině a Černé Hoře.

V letech 2014 a 2015 byly odborné znalosti a expertíza v oblasti uplatnění absolventů vysokých škol na pracovním trhu využity při řešení významného projektu *Posúdenie efektívnosti študijných programov vysokých škôl* pro Slovenské ministerstvo školství. V rámci projektu bylo pro slovenské prostředí připraveno šetření uplatnění absolventů, byly analyzovány výsledky a výstupy pak byly promítnuty do dalších částí řešení projektu. V roce 2015 byla zároveň tato problematika řešena v rámci Individuálního projektu národního KREDO s výstupem v podobě studie *Uplatnění absolventů vysokých škol na trhu práce v České republice*.

VI.2 Předvídání kvalifikačních požadavků

Tato problematika byla řešena ve spolupráci s dalšími evropskými univerzitami a jinými institucemi účastí řešitelského týmu v dlouhodobém evropském projektu *Mid-term skills supply and demand forecast*, a to v rámci iniciativy Evropské komise *New Skills for New Jobs*. V roce 2012 byly vytvořeny studie *Analýzy proměn trhu práce v ČR a EU*, rozvoj metodologie byl zachycen ve studii *Metodologie analýzy a projekce kvalifikačních požadavků trhu práce a reprodukce pracovní síly*. Do mezinárodní publikace *Best Practices in Forecasting Labour Demand in Europe* byla zařazena kapitola *Employment Forecasting in the Czech Republic*. V roce 2013 byly přehledně zpracovány některé výsledky práce na projektu v rámci studie *Occupational Skills Profile: Country specific OSP for the Czech Republic and related documentation for 2013 Country workbooks*. V roce 2014 byla v tomto projektu řešena 3 subtémata:

Developing and improving the current OSPs concept and determining the relevant skill dimensions that can be taken from PIAAC,

Extending the results for PIAAC countries to cover all other non-PIAAC countries,

Mapping cross sector skills competences from ESCO to OSP.

Vznikla též publikace *Developing and improving the current Occupational Skills Profiles concept by PIAAC data*. V roce 2014 začalo řešení dvouletého projektu *Projekce vzdělání a zaměstnanosti (ProVaZ)* a byla připravena studie *Analýza absorpční kapacity společnosti pro absolventy vysokých škol různého stupně vzdělání (bakalářské, magisterské, doktorandské) a různých oborů a projekci Potřeba vysokoškoláků na pracovním trhu: analýzy a projekce 2000-2025*.

VI.3 Financování vysokého školství

Zkoumání v oblasti financování vysokého školství a vysokoškolských institucí vedlo k zapojení řešitelského týmu v roli expertů do mezinárodního projektu EUA DEFINE. V roce 2013 byla vytvořena srovnávací studie *Financování vysokých škol ve světě*, kapitola *Financing and Deregulation in Higher Education* v publikaci *Reforms of Higher Education Funding in the Czech Republic*. V roce 2014 bylo připraveno několik dalších expertíz a analýz.

VI.4 Přístup k vysokoškolskému vzdělávání a hodnocení vysokoškolských institucí

V souvislosti s masivním nárůstem studentů vysokých škol byla pomocí srovnávacích analýz rozvíjena znalostní základna v oblasti změny charakteru vysokoškolských institucí a jejich mezinárodního hodnocení. Celkovému vývoji vysokého školství byly věnovány analýzy v roce 2014, rovněž byly řešeny otázky vývoje vysokého školství na Slovensku (viz publikace *Expanze, masifikace a přístup k vysokoškolskému vzdělání na Slovensku*). Dále byly studovány a analyzovány otázky vztahu sociálního zázemí, přístupu k vysokoškolskému vzdělání a regionální mobilita absolventů (viz publikaci *Přístup ke kvalitnímu vysokoškolskému vzdělávání, sociální zázemí a regionální mobilita absolventů vysokých škol*).

B.2

Nejvýznamnější výsledky vytvořené v dosavadním průběhu realizace programu – příklady

Uveďte 5–10 výsledků.

Grantové projekty

NAKI DF 11P01OVV025 *Vzdělávání v oblasti kulturní identity národa se zaměřením na muzea, galerie a školy* (2011–2013) Hl. řešitel doc. PhDr. M. Fulková, Ph.D.

GAČR 13-20678S, P407 *Porozumění čtenému – typický vývoj a jeho rizika*. (2013–2015) Hl. řešitel PhDr. Anna Kucharská, Ph.D.

Monografie domácí

BLÁHA, J. *Výtvarné umění a hudba. Tvar, prostor a čas I/2*. PRAHA: TOGGA, 2013. 359 S. ISBN 978-80-7476-019-8. **Oceněno v soutěži excelentních monografií UK.**

KUCHARSKÁ, A. *Riziko dyslexie. Pregramotnostní schopnosti a dovednosti a rozvoj gramotnosti v rizikových skupinách*. Praha: PedF UK 2014. ISBN 978-80-7290-784-7.

SPILKOVÁ, V., TOMKOVÁ, A., MAZÁČOVÁ, N., KARGEROVÁ, J. aj. *Klinická škola a její role ve vzdělávání učitelů*. Praha: Retida, 2015. 197 stran. ISBN 978-80-260-9405-0.

VYKOUKALOVÁ, V., WILDOVÁ, R. *Rozvoj čtenářské gramotnosti v primární škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013, 140 s. ISBN 978-80-7290-642-0. **Oceněno v soutěži excelentních monografií UK.**

Kapitola v mezinárodní monografii

KVASZ, L. Über die Konstitution der symbolischen Sprache der Mathematik. In KADUNZ, G. (Ed.), *Semiotische Perspektiven auf das Lernen von Mathematik* (51-67). 1 vyd. Berlin: Springer Spektrum, 2015. ISBN 978-3-642-55176-5.

Články v impaktovaném periodiku

KOTOUČOVÁ, H., STRNADOVÁ, I., KOVANDOVÁ, M. et al. (2014): Biomimetic aerobic oxidative hydroxylation of arylboronic acids to phenols catalysed by a flavin derivative. *Organic & Biomolecular Chemistry*. 2014, roč. 12, č. 13, s. 2137-2142. IF 3,4. Dostupné na <http://dx.doi.org/10.1039/C3OB42081G>. ISSN 1477-0520.

TEODORIDIS, V., KVAČEK, Z. Palaeoenvironmental evaluation of Cainozoic plant assemblages from the Bohemian Massif (Czech Republic) and adjacent Germany. *Bulletin of Geosciences*, vol. 90, n. 3, 2015, pp. 695-720. Prague. IF 1.495

VOŇKOVÁ, H.; BENDL, S.; PAPAJOANU, O. How Students Report Dishonest Behavior in School: Self-Assessment and Anchoring Vignettes. *The Journal of Experimental Education*, 2016. DOI: 10.1080/00220973.2015.1094438.

Stav publikačních výstupů

Publikační výstupy reprezentující obory zapojené do programu PRVOUK P 15 dokazují střízlivost předpokladů v poměru mezi spektrem předmětů výzkumu a množstvím účastníků programu. Ukázalo se však, že počty výstupů předpokládané v době podání přihlášky do projektu byly v průběhu jeho řešení překročeny.

Druh výstupu	Předpokládané množství	Vykázané množství
odborná kniha / monografie	60	149
kapitola v odborné knize (druh výsledku C)	75	272
článek v odborném periodiku impaktovaném (druh výsledku $J_{imp.}$)	30	40
článek v odborném periodiku indexovaném (druh výsledku $J_{neimp.}$)	70	116
článek v odborném recenzovaném časopise (druh výsledku $J_{rec.}$)	110	191
článek ve sborníku (druh výsledku D)	130	181
učebnice a učební texty	35	50
studie teoretické, komparativní, analytické pro decizní sféru	10	27

V rámci schválené ediční činnosti je k vydání v roce 2016 připraveno vedle dalších výstupů 20 odborných knih a 2 kolektivní monografie.

B.3

Stručný plán činností na rok 2016

I Pedagogika

Cíle roku 2016 spočívají v pokračování činnosti popsané v rámci jednotlivých oborů a sledování příslušných oblastí. Je to zejména testování žáků v 9. ročnících ZŠ a kvartě víceletých gymnázií (z matematiky, českého jazyka a čtenářské gramotnosti). Cílem získaných dat bude propojení s daty s výsledky těchto žáků v 6. ročnících ZŠ a prim víceletých gymnázií a stanovení přidané hodnoty jednotlivých škol a daných vzdělávacích větví. Parametry přidané hodnoty budou vstupovat i do dalších korelačních analýz.

Bude pokračovat výzkum v projektech GA ČR (*Formativní hodnocení žáků prostřednictvím vzdělávacích cílů*, číslo projektu 15-19158S; *Vztahy mezi dovednostmi, vzděláváním a výsledky na trhu práce: longitudinální studie*, číslo projektu P402/12/G130) a budou posilovány publikační výstupy v recenzovaných a impaktovaných časopisech.

Bude pokračovat srovnávací výzkum systémů školního vzdělávání v zahraničí, nyní ve Francii.

Bude dokončen kvalitativní výzkum ověřující inovativní přístupy ke vzdělávání učitelů, výsledky budou zpracovány pro prezentaci v monografii. Rovněž bude dokončen výzkum vlivu mentorské podpory na profesní rozvoj studentů učitelství, bude pokračovat analýza proměn předškolního vzdělávání a proměn v pojetí profese učitelky mateřské školy a přípravy na tuto profesi, analýza kurikul předškolního vzdělávání ve vybraných zemích s důrazem na systémy podpory inkluzivního vzdělávání pro děti se sociokulturním znevýhodněním a bude pokračovat výzkum rozvoje čtenářské pregramotnosti dětí předškolního věku.

II Oborové didaktiky

II.1 Teorie didaktické transformace obsahu a výzkum tvorby učebního prostředí (zahrnuje též teorie a výzkumy zacílené na poznávání obsahu oborů)

Výzkum bude zacílen na některé aspekty TPACK (teachers' technological pedagogical content knowledge) budoucích učitelů matematiky. Viz též projekt GAČR 16-06134S (2016–2018) *Slovní úlohy jako klíč k aplikaci a porozumění matematickým pojmům* za účasti řešitelského týmu kateder matematiky a didaktiky matematiky, českého jazyka a psychologie.

V návaznosti na dosavadní výsledky výtvarného vzdělávání a výtvarné výchovy bude pokračovat zkoumání dynamiky vzniku autorského vizuálního díla a vztahu tvůrce jako autora a jako učitele k tvorbě univerzitního kurikula přípravy učitelů včetně diskursivní analýzy pomezí polí výtvarného umění a jeho provozu, umělecké pedagogiky, školní varianty výtvarné výchovy a galerijní/muzejní edukace.

Bude řešen projekt TAČR, program Omega *Inovace výuky dějepisu: vývoj digitální aplikace pro práci s prameny* (2016–2017) za účasti konsorcia se zástupci Ústavu pro studium totalitních režimů, FEL ČVUT, MFF UK, Ústavu pro soudobé dějiny AVČR, Židovského muzea v Praze a nakladatelství Fraus.

II.2 Výzkum a teorie jednání a myšlení učitele při utváření učebního prostředí, tj. při vedení, plánování a reflexi výuky

Bude pokračovat výzkum v rámci projektů *A Pan-European Study on Active Lifestyles in Inactive Groups* a *Verhältnisse von Sport und Medien in kindlichen Lebenswelten, Physical literacy at absolvents of primary schools*.

Dalšími kroky bude pokračovat započaté šetření zaměřené na motivaci žáků ke studiu biologie, popř. přírodních věd a faktory, které ji ovlivňují.

Budou zkoumány vybrané hudebně didaktické problémy v předškolní hudební výchově (diagnostika hudebnosti dítěte předškolního věku, rozvoj rytmické a melodické tvořivosti předškolního dítěte). Bude zkoumáno uplatňování konstruktivistického zřetele v přístupu učitele k celkovému hudebnímu klimatu a k hudebním činnostem žáků v předškolním, v mladším a starším školním věku a v období adolescence. Bude probíhat šetření zaměřené na hlasový projev učitele v zátěži školní praxe – mapování psychických a somatických příčin hlasové únavy u učitelů na všech stupních vzdělávání (od mateřské školy po školu střední).

Bude zkoumána problematika otázek transmise kulturních obsahů v kontextu multimodálně pojaté vizuální gramotnosti – kognitivní, kreativní a kriticko-teoretické aspekty; konkrétní aplikace pedagogických přístupů ve výukových situacích, učitelské a žákovské reflexe.

Bude rozvíjen podíl tvůrčí umělecké práce pedagogů a studentů jazykových a umělecko-pedagogických pracovišť na rozvoji didaktických kompetencí učitele.

II.3 Výzkum a teorie žákovských představ a rozvoje žákovského porozumění obsahu učení

Výzkum bude zaměřen na identifikaci matematických, jazykových a psychologických parametrů náročnosti textu slovních úloh.

Bude dokončen výzkum na téma *hudba jako prostředek kultivace řeči předškolních dětí*. Budou analyzovány podoby a příčin vzniku stylizačních prekonceptů studentů hudební výchovy a bude zkoumána teoretická báze a heuristická metoda modifikace stylizačních prekonceptů v hudbě do podob aplikovaných konceptů.

III Speciální pedagogika

Nadále bude prohlubováno poznání determinant kvality života a vzdělávání osob se zdravotním postižením a sociálním znevýhodněním, zkoumány budou základní faktory ovlivňující inkluzivní vzdělávání, inkluzivní didaktika, komunikace jako fenomén pro podporu kognitivních, fatických i smyslových funkcí, přechody ve vzdělávacích drahách osob se zdravotním postižením a jejich retence ve vzdělávání.

V Filozofie výchovy

V rámci projektu ETIK Praha bude výzkum sledovat filosofické reflexe současného stavu vzdělávání a podoby vzdělanosti ve společnosti vědění, a to na bázi fenomenologické, hermeneutické a kriticky racionalistické metodologie. Zároveň se zaměří na rozvoj interdisciplinarity jako nosného prvku učitelské přípravy a na sledování účinnosti etické výchovy ve školách, na vyvození závěrů pro koncipování vzdělání v předmětu etická výchova.

VI Sociologie a ekonomika vzdělávání

Zkoumání bude zaměřeno na rozpracování vědní báze vzdělávací politiky z hlediska sociologie a ekonomie vzdělávání, zkoumání přístupu k terciárnímu vzdělání a vazeb individuálních charakteristik absolventů a charakteristik jejich uplatnitelnosti na trhu práce, tendencí ve financování vysokého školství a projekce vývoje kvalifikačních požadavků s důrazem na vysokoškolské kvalifikace a povolání. Sledovanými tématy budou zejména předvídání kvalifikačních potřeb, přístupu ke vzdělávání včetně charakteristik nerovností a příležitostí v uplatnění, žebříčky vysokých škol, absolventi vysokých škol, jejich uplatnění, hodnocení studia, vývoj vysokého školství ve srovnávací perspektivě.

B.4

Případná aktualizace přihlášky programu

Pokud některých plánovaných cílů programu uvedených v části j) nebo h) přihlášky programu nebylo ani nebude moci být dosaženo, zpracujte aktualizaci těchto částí přihlášky a adekvátní zdůvodnění.

B.5

Stručná charakteristika mezifakultní spolupráce (zpracujte jen u společných programů více fakult / VŠ ústavů UK)

Stručně charakterizujte dosavadní mezifakultní spolupráci, její přínosy a případná úskalí.

Naplňování cílů stanovených programem PRVOUK P 15 bylo podmíněno rozhodujícími kroky v organizaci vědecké práce. Formulace a strukturace vědeckých cílů, vyplývajících z podstaty programu PRVOUK, a jejich předmětové vymezení umožnily ustavení týmů zaměřených na dlouhodobé řešení vytčených problémů. Spolu s řešitelským progresem pak nabývala na aktuálnosti potřeba vzájemné týmové spolupráce. V průběhu řešení výzkumných úkolů také z této potřeby vyplynulo zformování mezioborových (a tedy i mezifakultních) týmů v inkubačních centrech zaměřených na výzkum oborových didaktik. Úloha týmů z dalších fakult Univerzity Karlovy se ukázala jako nezastupitelná z následujících důvodů. Některé týmy se staly při plnění stanovených cílů rozhodujícími – přispěly řešením mezinárodních projektů s přesným zacílením na sledované problémy. Jiné týmy tematicky rozšířily sledované oblasti a zajistily směřování výsledků výzkumné práce též do aplikační sféry.

Zároveň se ukázala jako nevyhnutelná spolupráce s dalšími institucemi, jež v řešení programu PRVOUK nebyly přímo zainteresovány, včetně institucí zahraničních. Mezinárodní spolupráce při řešení grantových projektů, při prezentaci výsledků řešení programu na mezinárodních konferencích, v kolektivních monografiích či v zahraničních časopisech prokázala kvality vědecké práce řešitelských týmů programu PRVOUK P 15, srovnatelnost jejich kvality s úrovní řešení dané problematiky v zahraničí i obsahovou kompatibilitu v mezinárodním kontextu.